

Türk İstiklâl Savaşı'nda, Atatürk'ün ve İsmet Paşa'nın Emrinde Batı Cephesi'nin Ünlü İstihbarat Subayı ve Bir Numaralı Türk Casusu:

FAHRİ AKÇAKOCA AKÇA VE ÇALIŞMALARI

FAHRİ AKÇAKOCA AKÇA AND HIS STUDYINGS

Önder GÖÇGÜN*

Özet

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türk vatanının işgal edilmesi üzerine başlayan İstiklâl Savaşı, ismi unutulmaması gereken gizli kahramanlar da yaratmıştır. Fahri Akçakoca Akça, İstiklâl Savaşı'nın Batı cephesinde "İstihbarat subayı" olarak görev yapmış bir Denizlidir. İstiklâl Savaşı'ndan sonra siyaset ve kültür alanında modern Türkiye'nin kuruluşuna katkı yapmaya devam etmiştir. Hatıraları 2014'te Önder Göçgün tarafından kitap haline getirilmiş ve Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi tarafından yayınlanmıştır. Bu çalışmada Türk casusu Fahri Akçakoca Akça'nın, nasıl göreve başladığı ve Yunan ordusunun işgal ettiği Batı Anadolu'daki ilk faaliyetleri kendi hatıralarından anlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fahri Akçakoca, Türk İstiklâl Savaşı, Batı cephesi, İstihbarat.

Abstract

After the World War I, War of Independence which started because of occupation Turkish land created secret heros required not to be forgotten. Fahri Akçakoca Akça who served as intelligence officer in Western front of Independence War was from Denizli. After the Independence War, he continued to contribute to establishment of modern Turkey in the field of political and culture. His memories were collected into a book by Önder Göçgün in 2014 and published by Atatürk Research Center of Atatürk Culture Language and History Higher Council. In this study, Turkish agent Fahri Akçakoca Akça how started his service and his first activities in Western Anatolia which Greek army occupied is rehearsed from his own memories.

Key words: *Fahri Akçakoca, Turkish Independence War, Western Front, Intelligence.*

Tarihte yaşanan önemli askerî, siyasî olaylara bağlı olarak gerçekleşen çetin mücadeleler ve savaşlar ile kazanılan büyük zaferlerin bilinen birinci derece kahramanlarının yanı sıra; bu işlerde, -çoğu gizlilik içinde yürütülen- aktif görevler alan ve fakat varlıklarının farkına, ancak daha sonraları elde edilen bilgilerle ulaşılabilen ikinci bir kahramanlar grubu daha vardır.

Bu ikinci grubun, canları pahasına her türlü tehlikeye göğüs gererek gerçekleştirdikleri büyük işler, gösterdikleri sessiz ve ölçüde eşsiz kahramanlıklar; birincilerin, zaferlerle taçlanan dünya çapındaki başarılarını sağlayan destekleyici unsurların önde gelenlerinden birisi olarak değerlendirilmek durumundadır.

* Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi, Denizli.

Bu çerçevede, komuta kademesinde bütün sorumluluğu üstlenmiş bulunan üst düzey kahramanların plânlayıcı, ciddi tedbirler olarak savaş stratejilerini belirlemeye ve sonunda, orduları isabetli bir şekilde harekete geçirmeye yönelik aktif fonksiyonlarında; söz konusu bu ikinci derece kahramanların, -yakalandıkları takdirde düşman tarafından işkence görme ve kurşuna dizilerek öldürülme başta olmak üzere- birçok tehlikeyi göze alarak çeşitli kaynaklardan sağladıkları ve özel şifrelerle merkeze ulaştırdıkları gizlilik dereceli istihbarî bilgiler ve bunlara kaynaklık eden casusluk faaliyetleri ile bilgilendirici, yönlendirici ve sonuçta destekleyici işlevleri bakımından, birinci derece kahramanlara hayli yakın ölçüde önem ve değer taşıdıkları hususu, tarihî akış içerisinde kabul edilmesi gereken bir gerçek hükmündedir.

İşte bu bağlamda, Fahri Akçakoca Akça; Türk İstiklâl Savaşı'nın Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa nezdinde bir "İstihbarat Subayı" ve aslında kelimenin tam anlamıyla bir "Türk Casusu" olarak, düşman hatlarına ve hatta içlerine kadar girip, canı pahasına her türlü tehlikeyi göze alarak son derece önemli gizli bilgileri toplayan ve bunları, Millî Mücadele'ye yön verme noktasında önce, Garp (Batı) Cephesi Komutanlığı'na, oradan da Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırma üstün başarısını gösteren millî kahramanlarımızdan birisidir.

Önce, hayatı ve kaleme aldığı eserleriyle kendisini tanıyalım:

1894 yılında Denizli'de doğan Fahri Akçakoca Akça, -ailesinden aldığımız bilgiye göre- "Çopuroğlu" lâkabı ile tanınan varlıklı bir ailenin en büyük oğludur. Uzun boylu, sarışın mavigözlü idi. Çocukluğu Denizli'nin Değirmenönü mahallesinde, Lise caddesi üzerindeki, konak yavrusu denilebilecek bahçeli evde geçti. Edirne Yüksek Muallim Mektebi'ni bitirdikten sonra, Topçu Yedeksubayı olarak orduya katıldı ve o sırada patlak veren Birinci Dünya Savaşı'nda yerini alarak, Güneydoğu'da Fransızlar'a karşı savaştı. Yemen'de çöl harekâtında büyük kahramanlıklar gösterdi. Ancak, birliği ile esir düşünce, İngilizler tarafından tutsak alınarak Mısır İskenderiye'deki Seydi Beşir Üserâ (Esirler) Kampı'na gönderildi.

Orada, diğer subay arkadaşları ve erlerle birlikte karşılaştığı her türlü güçlüğe ve ağır şartlara rağmen, kültüre ve özellikle tarihe olan merakı dolayısıyla fırsat buldukça okudu ve o arada, Fransızca'sını da hayli ilerletti. Müziğe karşı beslediği büyük ilgisi ile mandolin ve saz çalmayı da öğrendi.

Esaret hayatı bitince, Denizli'ye döndü. Ancak, annesinin ölüm haberi ile karşılaştı ve buna çok üzüldü. Babası, tam bir yıl oğlundan bunu saklamıştı. Bir müddet baba evinde kaldıktan sonra, bu defa Garp (Batı) Cephesi'nde Millî Mücadele'ye, yani Kurtuluş Savaşı'na İstihbarat Subayı olarak katıldı.

Daha sonra kendisine verilen, "İstiklâl Savaşı'nın Bir Numaralı Casusu" haklı ünvanı ile Batı Anadolu'da, İstanbul'da, hattâ Yunanistan ve Rodos'ta son derece önemli, çok gizli ve başarılı hizmetler gerçekleştirdi. O arada, çok ciddî ve büyük tehlikeler atlattı. Uğradığı sıkıntı, eziyet ve işkenceleri; sabır, cesaret ve akıllıca plânlarla, çevik ve atak hareketlerle atlatmasını bildi.

Bu çerçevede, Sakarya Savaşı sırasında kendisine “Akçakoca” ismi verildi. Artık bundan sonra, Fahri Akçakoca olarak anıldı. Yunanlıları İzmir’e döken Türk Ordusu’nun içinde, O da bulunuyordu.

Bunları takiben, Denizli’ye döndü ve şehrin ileri gelenlerinden Yemişçi Hacı Halil Efendi’nin kızı İdiye hanım ile evlendi ve Denizli’ye yerleşerek, serbest hayata atıldı. O arada, çeşitli sosyal derneklerde aktif görevler aldı. Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürlüğü’nde çalıştı. İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyeliklerinde bulundu. 1939-1943 yılları arasında, Altıncı Dönem Denizli Milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde görev aldı.

Denizli’de ilk fotoğraf atölyesinin kurulmasına ve sinemanın gelmesine öncülük etti. Denizli Halkevi Başkanlığı görevini üstlendi ve orada, Denizli’de ilk defa olmak üzere, Tiyatro Kolu’nu kurdu. Kendisi de temsillerde rol alarak, Denizli’ye ve Denizli’li gençlere tiyatro sevgisini aşlamak, güçlendirmek yolunda büyük gayretler gösterdi.

Ayrıca, çeşitli spor dallarında yarışmalar düzenlenmesinde önyak oldu. Denizli’ye ilk radyo’yu getirenlerin başında, Fahri Akçakoca Akça ismi yer alıyordu. Hattâ, evinin balkonuna koydurduğu bir hoparlör ile halkın radyoyu -ilk defa dinlemesi imkânını da sağladı.

Zaman zaman da, Denizli’nin eski Büyük Kabristanı’nı da dolaşarak; tarihî birer belge niteliğindeki mezar kitâbelerini okuyup, kayda geçirdi, üzerlerinde çalışmalarda bulundu. Ayrıca, gene oradaki ağaçları aşılayıp, bakımlarını yaparak, mezarlığın yeşil kalması yolunda, Denizli’de çevreciliğin ilk ciddî ve önemli adımlarını da attı.

Evinin geniş bahçesini güllerle ve meyve ağaçlarıyla donattı. Gülleri çok sevdiği için, dört çocuğuna da Gültekin, Gülten, Bingül, Özgül şeklinde gül’lü isimler verdi. Çocuklarına ağaç sevgisini aşlamak için, onlara kendi elleriyle ağaçlar diktirirdi ve onlara, diken çocuğunun adını koydu.

Soyadı Kanunu çıkınca, “Akça” soyadını aldı ve dostları arasında “Akça Bey” olarak anılmaya başlandı. Bazen de kendisine, “Akça Aga Bey” diye hitap ediliyordu.

Lise Caddesi’nde açtığı dükkânında giyim ürünleri, kitap ve müzik plâkları satardı. Daima okur ve çocuklarının da okuyarak, bilerek, öğrenerek duyan ve düşünen insanlar olarak yetişmelerine büyük özen gösterirdi. Çeşitli kitaplar üzerinde onlarla konuşur, tartışır, düşünce ufuklarını açardı. Sonuçta, çocuklarına okuma zevkini aşlamayı başarmıştı.

Ayrıca, Denizli’nin tarihini araştırıp ortaya koymak ve Pamukkale’nin tanıtımı için büyük çabalar harcadı. O arada bir yandan, yazılar, kitaplar kaleme aldı, konferanslar verdi. Denizli Turizm Cemiyeti Başkanlığı’nı üstlenerek, tanıtım amaçlı “Pamukkale Günleri”ni düzenledi.

O yılların kıt imkânlarına rağmen, Hiearapolis ve Laodikya harabelerine giderek, incelemelerde bulundu. Bütün bu çabalar sonucunda gerçekleştirdiği çalışmaları ve yazdığı kitapları, Denizli tarihine ve kültürüne kaynaklık edecek değerdedir.

Nitekim, Türk isimleri etrafında hazırlayarak 1933’de yayımladığı ilk kitabı olan “Öztürk Adları” ilgi çekici bir etüddür. İkinci kitabı, 1936’da “Pamukkale Suları”; üçüncüsü ise, 1937’de çıkan “Laodikya (Laodiceia)”dır.

Bunları, 1945’de neşrettiği “Küçük Denizli Tarihi” takip eder. Bunların yanı sıra, “Denizli’de Köy Düğünleri ve Zeybek Oyunları”, folklorik değerlerde bir inceleme ve tanıtım eseridir.

Merhum Fahri Akçakoca Akça’nın, diğer çalışmaları ise:

- “Denizli Vilâyeti’nde Dokumacılık”
- “Harekât-ı Milliye’de Denizli ve Denizli Vak’ası”
- “Çürüksu Vâdisinde Ölmüş Şehirler”

başlıkları altında yayınlanmıştır.

Aşağıda bazı kısımlarını aktaracağımız, “İstiklâl Savaşı İstihbarat Subaylarından: Fahri Akçakoca Akça’nın Hatıraları” ise, tarafımızdan kitap haline getirilerek Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi tarafından 2014 yılında, 590 sayfalık kitap halinde Ankara’da yayımlanmış bulunmaktadır.

26 Eylül 1955’de, henüz 61 yaşında iken vefat eden, Türk milletinin ve Denizli’nin bu büyük, kahraman evlâdı, Denizli’nin İlbadı Mezarlığı olarak da bilinen Eski Kabristanı’nda toprağa verildi.

*

Şimdi de, Türk Kurtuluş Savaşı’nda gerçekleştirdiği istihbarat çalışmalarını, yani casusluk faaliyetlerini anlattığı ve 4 Kasım 1950 tarihinden itibaren Son Telgraf gazetesinde tefrika edilen ve bizim 2014 yılında kitap halinde yayımlamış bulunduğumuz hatıralarına gelelim:

Önce okuyuculara:

“ İstiklâl Savaşı’nın 1 Nolu Casusu

Eski Denizli Milletvekili Fahri Akçakoca’nın Hâtıratı :

- Fahri Akçakoca yalnız İzmir, Ege, Bursa, Kocaeli ve İstanbul’da cephe arkasında çalışmakla kalmamış, Yunanistan’da ve İtalya’da da fevkalâde heyecanlı casusluk maceralarının kahramanı olmuştur.

Baştanbaşa heyecan, merak ve hakikat”

tarzında tanıtılan, bu hatıraların ilk satırlarında, merhum Akçakoca şunları söyler:

“ -Aziz okuyucuma-

Eserim, hayatımdan bir sahne ve bir safhadır. Türk milletinin büyük İstiklâl Savaşı'ndan eğer bir köşeyi aydınlatabilirse, kendimi ömrüm boyunca bahtiyar sayabileceğim ve torunlarım, bu bahtiyarlık mirası ile nesilden nesle mes'ut olabilecekler.

En önce kendimi tanıtayım:

İstiklâl Savaşında Garp Cephesi İstihbarat Subayı.

Garp Cephesi Karargâhı'nın bir numaralı Türk casusu!

Eski Denizli Milletvekili.

Ve... Şimdi:

Denizlide Akçakoca Bakkaliye Pazarı sahibi: Fahri Akçakoca!

Niçin casus oldum? Yunan ve İngiliz işgal orduları gerisinde ve içinde boynumu ipe, sırtımı kurşuna vermeden nasıl casusluk edebildim?

Millî orduya; iç isyanlar sırasında İnönü'lerin, Sakarya, Dumlupınar zaferlerinin kazanılmasında düşman içinde ser (baş) ve iz vermeden hizmet edebilmek, belki bugün dile kolaydır. Fakat, o günün ve en çetin şartları takviminde derleyen o yılların binbir acılığı ve mihneti (sıkıntısı) içinde ve mahrumiyetler silsilesi altında hizmet sağlayabilmek, tahmin ve tasavvur hudutlarının çok ilerisinde bir başarı sayılmak gerekir.

Gerçekten kolay olmadı!

Allah yaşayanların tuttuğunu altın, dâva uğrunda ölen er, subay ve halkın mekânını Cennet eylesin!

Türk İstiklâl Savaşı'nın azameti yaşayan nesillerden daha çok yarının ve ilerinin tarihini kavrayıp aydınlatacak bir milletin soba borusundan top, çam gövdesinden süngü yapıp bin türlü iç ve dış düşmana karşı nasıl bir ideal, inan, irade ve feragat (özveri) ile dövüştüğünü dünya durdukça övüp anlatacaktır.

Türk'ten gayrı hiçbir milletin tarihinde yok böyle bir savaş...

Hey gidi günler hey!..”

*

Fahri Akçakoca Akça, Türk İstiklâl Savaşı'nda üstlendiği istihbarat subaylığının, daha doğrusu casusluk görevinin; kendisine, kimin tarafından ne zaman, nerede, ne şekilde teklif edildiği ve o günkü şartların nasıl olduğu hususları

etrafında ön bilgiler vererek; daha sonra hatıralarının bir kısmında, bizzat kendi

“ BİRİNCİ KISIM :

Bana:

-Casus mu?..

dersiniz.

-Vatansever mi?..

dersiniz.

-Askerî hizmetini ve vazifelerini yerine getiren biri mi?..

dersiniz...

Teşhis koymakta ve hüküm vermekte serbestsiniz. Yalnız muhakkak olan tek şey şu ki:

Türk İstiklâl Savaşı'nda iki safhalı bir hayatın sahibiyim.

Birinci safha: Esaret dönüşü ve İstiklâl Harbi'ne ilk Millî Mücadele cephelerinin teşekkül ve tekevvünü (oluşması ve gelişmesi) ânında karışarak, fiilen savaşmaktır.

İkinci safha: Garp Cephesi Karargâhı İstihbarat Şubesi Subayı olarak düşman içinde, İzmir ve bütün Ege'de, Kocaeli, Bursa'da ve Rodos, Yunanistan, İtalya'da tıpkı bir profesyonel casus gibi çalışmam ve memlekete, şanlı, muzaffer ve kahraman orduma her ân ölüm tehlikesi içinde ve ölümle başbaşa olarak hizmet edebilmemdir.

Bu iki safhalı askerlik ve casusluk hayatım; nasıl başladı ve nasıl bitti? İşte, bu eserim objektif olarak ve hâdiselere tamamiyle sâdik kalarak, size bu sırrı baştan sona anlatmaya çalışacaktır.

*

DENİZLİ'DE BİR SABAH...

- Fahri Bey, sizinle beş on dakika konuşmak istiyorum!

Denizli'nin Delikliçınar'ındaki Meserret Kiraathanesi avlusunda arkadaşlarla otururken, yanıma gelip bu sözleri kulağıma fısıldayan, sivil polis Osman Efendi idi. Benimle gizli bir şey konuşmak istediğini anladım; hemen kalkıp koluna girerek yürüdüm.

Arkadaşların yanından bir hayli açıldıktan sonra, Osman Efendi'ye:

- E..söyle bakalım dostum, ne konuşacağız?..

dedim.

Yanımızda kimse olmamasına rağmen, Osman Efendi yine kısık bir sesle:

- Böyle yol ortasında konuşamayız. İş çok mahrem (gizli)! Münasip (uygun) bir yer olmalı...

diye mırıldandı.

- Ya! Pekâlâ...

dedim ve onu, yolumuzun üzerinde bulunan ninemin evine götürdüm. Evde kimse yoktu; anahtar bende idi. Eve girip, odaların birinde karşı karşıya oturduk.

VATANÎ VE MİLLÎ BİR VAZİFE...

Bir İhtiyat Zâbiti ve Mısır'da Seydi Beşir Üsera (Esirler) Kampı'nda esaret (tutsaklık) arkadaşım olan Osman Efendi, söze beni methetmekle başladı. Acı esaret hayatımızı, esaretteki çalışmamızı, İngilizler'e karşı yaptığımız işleri canlı bir hâtıra halinde ortaya koyarak, vatan ve millet sevgimden bahsediyor, millî hislerimi coşturmağa çalışıyordu. Beni çok iyi tanıyan bu samimî insanın sözünü keserek, asıl maksada gelmesini rica ettim. Ciddî bir ifade ile bir bakışta çok şeyler anlatmak isteyen gözlerini gözlerime dikerek, yeni bir mukaddemeye (girişe) lüzum görmeden:

- Dostum, bir 'heyet' sizi mühim bir işe memur etmek istiyor!..

dedi ve hemen ilâve etti:

-Vatanî ve millî bir iş...

Bu söz, çok müphem (belirsiz) idi; bir şey anlamadım, sordum:

-Vatanî ve millî bir iş... Âlâ (Çok iyi) ... Fakat nasıl bir 'heyet', nasıl bir 'iş' e memur etmek istiyor beni?..

- Onu şimdilik söylemeye, mezun (izinli) değilim. Her şeyden evvel, "mühim ve tehlikeli" bir vatan vazifesini kabul edip etmeyeceğinizi öğrenmek için, hususî surette size gönderilmiş bulunuyorum... Eğer kabul ederseniz, 'heyet'e arzedip, alacağım cevabı size bildireceğim!

Bir an düşündüm ve:

- 'Heyet' e cevabımı bildiriniz: Verilecek vazife, madem ki millet ve memleket içindir; ucunda ölüm bile olsa, kabul ediyorum...

Osman Efendi'nin gözleri sevinçle parıldadı. Ellerime sarılıp harâretle sıkarak:

- 'Heyet' de, ben de sizden ancak böyle bir cevap bekliyorduk dostum.

dedi ve bu mevzu üzerinde başka bir şey söylemeden, kalkıp elini uzattı.

- Şimdilik bana müsaade. Yarın yine burada buluşalım...

- Peki canım...

dedim ve ayrıldık.

Ertesi gün, hakikaten, yine buluştuk.

- Fahri, çok memnun ettin arkadaşları!

diye söze başlayan Osman, bizi dinleyen biri olabilir şüphe ve tecessüsü (merakı) içinde etrafa göz gezdirdikten sonra:

- Sana, İstihbarat Memurluğu vazifesi veriliyor...

dedi ve ilâve etti:

- İzmir'e gideceksiniz dostum, diyordu. İzmir'de 'Yunanlılar'ın ahvâl-i umûmiye ve askeriyelerini' (askerî ve genel durumlarını) tetkik edip buraya, size gösterilecek mercie (makâma, yere) bildireceksiniz!...

CASUSLUK MU, İSTİHBARAT MEMURLUĞU MU ?

İş anlaşılıyordu: Bana verilmesi kararlaştırılan vazife düpedüz "casusluk" du. Herhalde "casus" kelimesi biraz ağır telâkki edilmiş (sayılmış), yahut üzerine vazife verileni birdenbire ürkütmesin diye düşünülmüş olacaktı ki, casusluk değil, İstihbarat Memurluğu deniliyordu!..

Evet, Osman Efendi'nin sözlerinden gayet açık olarak anlaşılıyordu ki, ben, bir casus, bir Türk casusu olarak İzmir'e gidecek, düşman içinde vazife görecektim. Bu casusluktu ve yakalandığım takdirde, ucunda ölüm vardı! Hapishaneler, zindanlar, işkenceler.. Her şey!..

Bu ürpertici düşünce kafamdan şimşek gibi geçti ve hiçbir irâde sarsıntısına uğramadan kararımı verdim: Sözümde duracaktım. Ölümünden korkmuyordum. 'Vatanım milletim için verilecek vazife ne olursa olsun, ucunda ölüm dahi olsa kabul ediyorum..' demiştim. İşte o 'ölüm'ün mevzuubahs (söz konusu) olduğu şu anda gene sözüm söz, kararım karardı. "

Memleketim uğruna canımı seve seve vermeye hazırdım.

- Peki Osman kabul!

dedim ve sordum:

- Kimden direktif alacağım?..

- Yarın öğleyin Necip Ali Bey seni evinde bekleyecek.

diyerek, ilave etti.

- Necip Ali Bey (merhum Denizli milletvekili), zaten senin vatanseverliğinden şüphe etmezdi. Muvafakatini (uygun gördüğünü) haber verdiğim zaman çok sevindi.

Daha sonra Osman'la, memleketin umumî (genel) durumunu şöyle bir gözden geçirdik ve esaret (esirlik) günlerimizden bir iki hatıra naklettik. Hakikaten memleket ateş, felâket, istilâ ve işgal kargaşası içindeydi. Osman'la konuşurken, gözüm gayri ihtiyari (elimde olmadan, kendiliğinden) duvardaki takvime ilişmişti:

1 Eylül 1920.

- Osman, ne olacağız? Memleketi kurtarabilecek miyiz?

dedim. Arkadaşımın gözlerinden bir ışık dalgasının süzülüp geçtiğine şahit oluyordum.

- Kurtulacağız Fahri...Buna, hiç şüphe etme. Milletin nasıl bir azim ve irade ile mücehhez (donanmış, hazır) olarak hareket halinde olduğunu görüyorsun. Top yok, tüfek yok, hiçbir şey yok. Fakat, kurtuluş yolunda bir iman ve inan bütün milletin ruhuna hakim.

diyerek, kulağıma adeta fısıldayacakmış gibi yavaş bir sesle:

- Yeşil Ordu huduttan içeriye girmiş. Mustafa Kemal Paşa'nın ordusu da her gün biraz daha kuvvetleniyor. Kuva-yı milliyesi (millî kuvvetleri) ve kuva-yı seyyaresi (seyyar, gezici kuvvetleri) de geliyor. Muhakkak bir gün düşmanı boğacağız.

O an için Osman'ın ağzından çıkan bu sözler, realitenin (gerçeğin) ifadesinden ziyade, Türk çocuklarının gönüllerine hükmeden iman ve inan kudretinin bir tezahürü (inanç gücünün bir görünüşü) ve çeşitli ordular hakkında verdiği haberler de, kulaktan kulağa fısıldanan, fakat hiçbir vüsuka istinat etmeyen bir malumattan (belgeye dayanmayan bir bilgidен) ibaretti.

Osman biraz sonra:

- O halde yarın öğleyin Necip Ali Bey'in evinde bulunursun. Belki, yemeği de beraber yersiniz... Ben de gideyim...

dedi, kalktı. Evden berber çıktık. O:

- Yarın görüş de, akşam yine buluşur, aramızda konuşuruz...

diyerek, benden ayrıldı.

Yolda dalgın dalgın yürüyor, bir yandan yeni alacağım vazifenin heyecanını hissediyor, bir yandan da Birinci Dünya Harbi'nden beri başımdan geçen hadiseler, Hicaz'daki muharebelerim (Hicaz Savaşları'm), Şerif Hüseyin'e esir oluşum, Emir Abdullah'ın bizi İngilizler'e satışı, Mısır'da Seydi Beşir Esirler Kampı'nda geçirdiğimiz hayat, esaretten memlekete dönüşüm, Denizli'ye gelmeden önce 57 inci Tümen'e iltihakım (katılışım), 'Hacettepe'deki muharebelerim, Denizli'ye gelişim bir film seyrederek gibi gözlerimin önünden geçiyordu.

Ve... benim için yeni ve sürprizli bir hayat başlıyordu!

NECİP ALİ BEY'LE..

Ertesi gün öğleyin Necip Bey'in evindeydim. Bekliyormuş. Merdivenlerde karşıladı beni.

- Gel bakalım Fahri Bey...

diye ve doğruca odasına götürdü. Odada ikimizdik. Üniformalıydı. İri siyah gözleri, gür kara saçları ve bıyıkları, mat yüzü, bembeyaz dişleri üniforması ile ne kadar armaoni yapıyordu (uyum sağlıyordu).

- Kahven nasıl olsun?

diye sorduktan sonra, çok samimî, çok candan bir yakınlıkla:

- Sana çok müteşekkirim (teşekkür ederim), Fahri... Seni düşman gerisine ve İzmir'e istihbarata (düşmandan haber almaya, bilgi toplamaya) gönderecektik. Fakat vaziyet (durum), son dakikada değişti. Ali Fuat Paşa'dan Fırka Kumandanlığı'na (Tümen'e) gelen mahrem (gizli) bir emirde istihbarat yapabilecek (düşmandan haber sızdırıp, bilgi toplayabilecek) genç bir subayın müstacelen (acele olarak, ivedilikle) doğrudan doğruya cephe kumandanlığı karargâhına gönderilmesi ve eğer tümendeki subayların ayrılmasında mahzur (sakınca) varsa, terhis gelmeden ihtiyatlardan (yedek subayların askerlikleri bitmeden) onlardan bir subayın tazif edilmek (görevlendirilmek) üzere, hemen celb ü izamı (yazı ile çağrılıp gönderilmesi) bildiriliyordu. Nazmi Bey'le görüştük ve seni münasip (uygun) bulduk.

dedi.

Necip Ali Bey'le bir hayli dertleştik. Zeki, atılgan, inanlı bir genç olan Necip Ali Bey, düşmanın her gün biraz daha tazyiki (baskıyı, zorlamayı) artırdığını söylüyor ve memleketin maruz bulunduğu (etkisi altında kaldığı) kara ve karanlık bahtın (talihin, kaderin) nasıl çözülebileceği üzerindeki fikirlerini izah ediyor(açıklıyor)du.

Hakikaten herşey kara ve karanlıktı. Memleket, hemen baştan başa işgal ve istilâ altındaydı (ele geçirilmişti). Mustafa Kemal bir rehber, bir ışıktı. Fakat, henüz muntazam ve kuvvetli bir orduya dahi sahip değildik. Yunan orduları karşısında 'Kuva-yı Milliye', 'Kuva-yı Seyyare' diye teşekkül eden (oluşan) kuvvetlerle muvazzaf (temelli, maaşlı) ordu kadroları yer yer cephe kuruyor, düşmanla ancak mevzii (bölgesel) oyalama muharebeleri temin edebiliyorlardı.

Bununla beraber, her Türk'ün kalbinde yenilmez bir inan, düşmanın behemehal (nasıl olursa olsun, mutlaka) vatandan tard edileceği idrakini (kovulacağı inancını) sağlayan bir güven vardı.

Necip Ali de, bu azimli, güvenli, imanlı şahsiyetlerden biriydi.

Arkadaşım Osman'ın tahmin ettiği gibi, öğle yemeğini bir arada yedik. Sofraya geçmeden önce:

- Her halde muvaffak (kesinlikle başarılı) olacaksın. Biz, İzmir'e sivil başka bir arkadaş göndereceğiz. Herhalde senin Cephe Kumandanlığı emrinde alacağın hizmet, daha mühim olacaktır.

diyerek ilave etti:

- Yarın mutlaka Nazmi Bey'i erkence görürsün. Akşam da Çatalçeşme Caddesi'ndeki Tavaslıoğlu Mustafa Bey'in evine gelersen, yine dertleşiriz.

Yemek odasına geçtiğimiz zaman orada, Necip Ali Bey'in iki arkadaşını daha yemeğe çağırmış olduğunu gördüm. Biri Hastane Başhekimi Doktor Kerim, biri de, Fırka Kumandanı'nın Emir Subayı Üsteğmen Vehbi Bey'di. Yemekte yine hep vatan davalarımızı, cephe durumlarını, Çerkes Etem Bey'in ve Demirci Efe'nin vaziyetini ve Yunan Ordusu'nun son harekâtı üzerinde konuştuk ve yemek aynı zamanda bizim için vatansever hislerimizi tazelemeye yeni ve hararetleli bir fırsat zemini oldu.

ALİ FUAT CEBESOY'UN YANINDA

Ertesi gün erkenden Fırka Kumandanı Nazmi Bey'i ziyaret ettim. Fırka Karargâhı'nın üst katında bahçeye ve havuza bakan odasında beni kabul eden Nazmi Bey, kendimi takdim ettiğim zaman elimi sıktı, pencere kenarındaki sandalyede yer gösterdi. Hal ve hatırımı sorduktan sonra:

- Necip Ali Bey, size vaziyeti izah etmiştir (durumu açıklamıştır). Derhal Eskişehir'e hareket etmeniz ve Cephe Kumandanlığı Karargâhı'na iltihak etmeniz (katılmanız) gerekiyor.

dedi ve ilave etti:

- Bu suretle yeniden muvazzaf hizmete nakledilmiş (resmî göreve atanmış) oluyorsunuz. Şimdi Ahz-ı Asker'de de muamelinizi (Askerlik Şubesi'nde de işleminizi) yaptıracağım.

Bana cesaret vermiş olmak için hararetleli hararetleli konuşuyor, telkinler yapıyordu (düşüncelerini aktarıyor, aşılıyordu):

- Necip Ali Bey'in sizi tavsiye etmiş bulunması sizin için bir şans oldu. Bu nevi (tür, çeşit) hizmetler, vatansever, hele bir subay için en değerli hizmet sahasıdır. Vatanımızın hizmete en çok muhtaç olduğu bir devre içinde yaşıyoruz. Size şimdiden muvaffakiyetler (başarılar) dilerim.

Kumandanla konuşmamız yarım saatten fazla sürdü. Çok samimî bir iç açışı ile benimle konuşuyor, bir taraftan da askerlik şubesiyle olan muamelemi (işlemimi) bitiriyordu.

Birinci Dünya Harbi'nden bu yana bununla üçüncü defadır ki, vazifeye davet edilmiş bulunuyordum. Resmî formalite (işlemler) sona erdikten sonra, tahriratım (resmî yazım) da yazıldı. Nazmi Bey imza etti ve kendisine veda ederken son cümlesi:

- Ölüm var, kalım var. Karargâh'a (Batı Cephesi Komutanlığı'na) vardığınız zaman, Kurmay Başkanı Saffet Bey'in (Saffet Arıkan'ın) gözlerinden öptüğümü

söyleyiniz...

oldu ve tavsiye etti:

- Vakit kaybetmeden hemen gidiniz.

Gerçekten vakit kaybetmeden, bir gün içinde yol hazırlığımı tamamlayarak ve anneme, babama veda ederek yola çıktım.

Tesadüflerin yardımı oldu. Eskişehir'e vasıl oldum (ulaştım, vardım). Yazılı emrimi Karargâh'a (Batı Cephesi Komutanlığı'na) götürdüm. Formalite (resmî işlemler) sona erdikten sonra:

- İstihbarat Şubesi (haber alma birimi; düşmana ait gizli bilgileri toplama bölümü) Müdürü'nü görünüz...

tavsiyesini aldım. 57 nci Nazilli Tümeni'nden terhis olunca bavuluma yerleştirdiğim askerî üniformalarım yeniden sırtımdaydı. Siyah kalpağımla tığ gibi bir subay olmuştum.

İstihbarat ve Harekât Şubesi Müdürü Baki Bey'di. Muavini (yardımcısı) da, Kurmay Yüzbaşı Faruk Bey idi. Kendileriyle tanıştım. Hasbihali müteakip (sohbetten sonra) emirlerini istedim.

Baki Bey:

- Seni Kurmay Başkanı Saffet Bey'le görüştüreceğim. Talimatını oradan alacaksın!..

dedi.

Yeni vazifem, gördüğüm iyi kabul, millî ihtilâl ve müdafaa devrinin (ulusal devrim ve savunma döneminin) senli-benliği ve samimiyeti, üzerimde fevkalâde sempatik tesirler husule getirmekle beraber (olağanüstü çekici, sıcak etkiler oluşturmakla birlikte), kademe kademe (derece derece) yükseltilecek alacağım talimatın (emirlerin) Kurmay Başkanı'na kadar bağlanması, beni hakikaten heyecanlandırıyordu. Kendi kendime düşünüyordum:

- Acaba verilecek vazife, istihbarattan (gizli haber toplamaktan) daha başka bir şey mi? Ancak, Kurmay Başkanı'nın tensip ettiği (uygun gördüğü) ve bildiği bir fedai (canını vermeye hazır olma) hizmeti mi? Bir askerî suikaste mi, bir tahribe mi memur edileceğim? (Cana kıyma mı, bir yakıp yıkma görevini mi üstleneceğim)?

Baki Bey, beni Saffet Bey'le tanıştırdı. Saffet Bey zeki, keskin ve kısık bakışlarıyla beni süzdükten sonra, hançerede boğulan tok ve tatlı bir sesle:

- Denizli Fırka Kumandanı seni seçtiğine göre, bize çok muvaffakiyetli (başarılı) hizmetler göreceğine inanıyorum...

dedi. Jestleri çok nazik, yüzü çok mütebessim (güleç) idi.

- Oturunuz...

dedi. Baki Bey, bizi odada yalnız bıraktı.

Saffet Bey, sanki kırk yıllık ahbabı (tanıdığı, dostu) ile konuşuyormuş gibi, birden benimle samimileşmişti.

- Bu davada rütbe, mansıp (makam, derece), mevki yok. Hep beraber, elbirliği ile vatanın halâsına (kurtuluşuna) çalışacağız!

diyor ve duvardaki harita üzerinde, cephelerin durumunu bana izah ederek (açıklayarak):

- Bütün bunları sana yapacağın istihbarat (düşmandan bilgi sızdırıp, toplama) hizmetinde bilgili olman için veriyorum. Düşman içinde çalışacaksın!

diyordu. Bu arada, Cephe Kumandanı Ali Fuat (Cebesoy) Paşa odadan içeriye girdi.

- Saffet, 57 nci Fırka'dan istediğimiz malûmatı (bilgileri) alabildin mi?

diye sualini (sorusunu) sorarken, beni gördü; resmî tâzim (saygı) halindeydim. Yumuşak ve nazik bir sesle:

- Rahat ol oğlum...

dedi ve Saffet Bey'den sordu

- Kim arkadaş?

Saffet Bey izah etti (açıkladı) ve:

- Herhalde, hizmetinden istifade edeceğiz (faydalanacağız)!.

dedi. Ali Fuat Paşa, o âna kadar alışmadığım bir hava içinde, demokratik bir tavırla elimi omuzuma attı:

- Memnun oldum. Yapacağınız vazife için de, ordumuz için de, vatanın kurtuluşu için de çok mühim ve hayatî mahiyette olacaktır. Düşman cephesi içinde çalışacaksınız. Alacağınız malûmat (gizli bilgiler), edineceğiniz intibalar (izlenimler) bizim kararlarımızda müessir (etkili) olacaktır. Bunun için çok dikkatli olmalısınız... Henüz geniş teşkilatımız (haberleşme konusunda esaslı bir yapılanmamız) yok. İstihbaratımız (haberleşmemiz) zayıf. Tecrübeli eleman bulamadık. Sizleri yetiştireceğiz...

dedi.

- Emredersiniz Paşam. Her türlü hizmeti canla başla yapacağıma ve nefsimi (canımı) dahi bu uğurda sakınmadan feda edeceğime itimat edebilirsiniz...

dedim. Çok memnun oldu ve:

- Saffet, sonra görüşelim...

diye odadan çıktı. Çıkarken elimi sıktı.

- Mesainizi (çalışmalarınızı) yakından takip edeceğim. Şimdiden muvaffakiyet temennilerim (başarı dileklerim) ...

diyerek, yanağımı bir baba şefkatiyle okşadı. Belki de gençliğim, uzun boyum, gösterişli yapım, dipdiri vücudum, dinamik halim ve üniforma içindeki görünüşüm onu mütehassis etmiş (duygulandırmış) ve yine belki de aklımdan geçmişti:

- Casusluk yolunda ölebilecek bir Türk delikanlısı!

İLK TALİMAT

Ali Fuat Paşa odadan çıktıktan dan sonra, Saffet Bey'le yine baş başa kaldık. Harita üzerindeki izahatını (açıklamasını) bitirdikten sonra, 'size vereceğim ilk vazife şu' diyerek, talimatını (emrini) bildirdi:

- Buradan, tekrar Denizli'ye döneceksiniz. Numaranız ve künyeniz, 'Garp Cephesi Bir'dir. Size şifre de verecek ve bazı yazı, mektup şekilleri, haber ulaştırma formülleri de öğreteceğiz. Faruk Bey, bir iki gün içinde bu hususlarda sizi yetiştirir. Esasen istihbarat subayını hadiseler pişirir, vakıâlar (yaşanan olaylar) yetiştirir. Tecrübe her şeye üstündür. Yeter ki zekâ, daima işleyebilsin ve ihtiyat (tedbir, önlem) elden bırakılmasın. Teknik imkanlarımız ölçüsünde sizden hizmet bekleyeceğimiz tabiidir.

Denizli'ye vardıktan sonra; Denizli - Çal - Ortaköy, Uşak, Alaşehir, Kula, Salihli, Demirci, Simav, Gediz, Kütahya yolu ile Eskişehir'e döneceksiniz. Bütün bu havalideki (bölgedeki) askerî durumu, düşman tahşidatını (toplanmalarını, yığınaklarını), kuvvet miktarlarını, fırka ve alayların tahaşşüt vaziyetini (düşmana ait askerî alayların, birliklerin toplanma durumlarını), silah, cephane, top ve malzeme yekûnlarını (toplam silah mevcutlarını), yeni bir düşman taarruzu (hücumu) hazırlanıp hazırlanmadığını ve bu arada Uşak - Alaşehir yolunda Elvanlar istasyonuna varmadan Kuva-yı Milliye (Millî Kuvvetler) tarafından atılmış olan köprünün Yunanlılar tarafından tamir edilip edilmemiş olduğunu öğrenip bize bildireceksiniz. Göndereceğiniz rapor ve haberler için adres 'Eskişehir A.P' remzi(işareti)dir. Vazifenizin teferruatı (ayrıntısı) ve takip edeceğiniz hareket hattı Baki ve Faruk Beyler tarafından size ayrıca izah edilecektir. Bu vazifeyi muvaffakiyetle başarmanızı müteakip size çok daha mühim hizmetler vereceğiz.

Saffet Bey'in (Arıkan), bu talimatını ve emirlerini tebellüğ ettikten (anlayıp aldıktan)

sonra kendisinden ayrıldım.

Ayrılırken:

- Baki ve Faruk Beyler'le bir saat sonra temas ediniz...

dedi ve elimi hararetle sıkarak:

- Paşa da, ben de sizden çok hizmet ve muvaffakiyet (üstün başarı) bekliyoruz. Paşa'nın sözlerine ilave edecek bir şey bulamıyorum. Çalışmalarınızın önemini ve temin edeceği (sağlayacağı) faydayı size iyice izah etmiş (açıklamış) oldular.

diyerek, muvaffakiyet dileği ile beni uğurladı. (...)

YUNAN HATLARINA GİRİYORUM !

"Yunanlılar'ın kimseyi Uşak'a sokmadıkları" haberini alınca, çok fena olmuşum. Hayır, geri dönemezdim! Ölssem de, Yunan hatlarını geçecektim.

HUDUDA DOĞRU

Medele köyüne iki buçuk saat sonra vardık. Burada at ve kılavuzum değişecekti. Bu müddet zarfında yemek yedik. Sonra, başka bir at ve kılavuzla Hasköy'ün yolunu tuttum.

Medele köyünde, Kuva-yı Milliye'nin (Millî Kuvvetler'in) son karakolu vardı. Bundan ötesi, bir nevi sahipsiz mıntıka (bölge) idi. Hasköy de, bu sahipsiz mıntıka içinde bulunuyordu. Ben, bu yolla Uşak'a gidecektim. Uşak ise, düşman işgali altında bulunuyordu.

Ancak, altımdaki at, Kuva-yı Milliye ordusunun atlarından biri idi. Bununla Hasköy'e gitmek doğru olmayacaktı. Belki de, Hasköy'de Yunanlılar'ın casusları vardı. Onlar bunu görünce, kim olduğumu anlayabilirler ve beni daha ilk teşebbüsüm (girişimim) sırasında yakalayabilirlerdi.

Hasköy'e yaklaşınca, atımdan indim. Bundan öteye yaya gitmeğe karar verdim ve atımla kılavuzumu geri gönderdim.

Köye akşama doğru vardım. Bu civar köylüleri çok misafirperver olduklarından beni münasip (uygun) bir yere misafir edeceklerinden emin bulunuyordum.

Nitekim, hemen iki katlı bir eve misafir edildim. Bana yemek de çıkardılar. Yemekte ev sahibi de yanıma geldi. Hoşbeşten sonra, konuşmağa başladık. Yollar ve Yunan işgali altındaki mıntıkanın ahvali (bölgenin durumu) hakkında belki biraz malûmat (bilgi) alabilirim diye düşünüyordum.

Ev sahibi, ilk olarak bana:

- Sen ne iş yaparsın?

diye sordu.

Bu mukadder sualin (sözün gelişinden anlaşılan sorunun) cevabını çoktan hazırlamış olduğumdan, cevap verdim:

- Üzüm tüccarıyım...

Filhakika (gerçekten) bu mıntıka (bölge) hep bağıktı. Halkı sadece üzüm yetiştirmekle geçinirdi. Harp ve istilâ (düşmanlar tarafından işgal edilme, zorla ele geçirilme) yüzünden yollar kapalı olduğundan, köylünün kuruttuğu üzümleri bile satamadığını biliyordum. Binaenaleyh (bundan dolayı), bir üzüm alıcısı sıfatıyla buralarda dolaşmak, hem köylüden itibar görmemi sağlayacak, hem de şüpheyi üzerimden atabilecektim.

Ve daha bir şey söylemesine meydan vermeden, konuşmaya devam ettim:

- Babamın, Denizli’de mağazası var. Sarayköy, Nazilli’den topladığımız üzümleri İzmir’e gönderirdik. Şimdi yollar kapalı olduğundan iş yapamıyoruz. Geçenlerde bir tanıdık geldi. Yunanlılar, Uşak-İzmir yolunu açmış diyorlar. Uşak’a gidip bakacağım. Eğer yol hakikaten açıksa ve tüccar malı naklediyorlarsa, hemen buralardan üzüm toplayıp, İzmir’e göndereceğim. Orada büyük bir tüccarla taahhüdümüz (sözleşmemiz) var. Her halde (her durumda, muhakkak) malı göndermek lâzım.

Benim bir üzüm tüccarı olduğumdan zerre kadar şüphelenmeyen ev sahibi hemen alâkadar oldu. Elbette onların da satılacak üzümleri olmalıydı ve bu harp günlerinde köylerine tek bir üzüm alıcısının uğramamış olduğu muhakkaktı.

Hararetle:

- Çok iyi düşünmüşsün! dedi. Buradan, Uşak’a mal gönderilmesine müsaade ediyorlar. Uşak’tan da, İzmir’e mal gönderiliyor. Hem buralarda fiyatlar düşük. Çok kâr edersin!

Uşak’la İzmir arasında Elvanlar mevkiinin (yerinin) ilerisindeki tren köprüsünün tamir edilmiş olup olmadığını öğrenmek de aldığım talimat (emir) arasında olduğuna göre, bununla da meşgul olmalıydım (ilgilenmem gerekiyordu). Eğer, Uşak ile İzmir arasında tren seferleri oluyorsa, bu köprünün de tamir edilmiş olması icap ederdi (gerekirdi).

Hemen sordum:

- Vallahi Uşak ile İzmir arasında tren işlediğini biz de duyduk, amma Elvanlar köprüsünün atılmış (havaya uçurulmuş) olduğunu da biliyoruz. Bu köprü tamir edilmeden nasıl trenler işleyebilir?

- Uşak ile İzmir arasında her gün tren işliyor. Trenler köprünün başında aktarma ediliyor. Birkaç güne kadar ise, köprünün tamiri biteceğinden trenler aktarmasız işleyecekmiş.

- Kim söyledi?

- Kendim biliyorum. Babam Göbek'te oturuyor. Arasına gidip geliyorum. Giderken de, köprüyü görüyorum. Yunanlılar gece gündüz çalışarak köprüyü bir an evvel ikmâl etmeğe (tamamlamaya) bakıyorlar.

- Yunanlılar Uşak'a, Göbek'e gidip gelmenize bir şey demiyorlar mı?

- Hayır, bir şey demiyorlar.

- Tüccar mallarına da dokunmuyorlar mı?

- Hayır... Bizim köyden Uşak'a hergün köylüler gidip geliyorlar. Mallarını satıp dönüyorlar. Hiç kimse kendilerine dokunmuyor. Yunanlılar yalnız çetecilere ve Kuva-yı Milliyeciler'e sataşıyorlar.

Bir müddet daha konuştuk. Ben, en mühim olarak Elvanlar köprüsünün tamir vaziyetini (onarılması durumunu) ve Uşak'a pek de zorluk çekmeden girebileceğimi öğrenmiştim. Bu malûmat da şimdilik bana kâfi (yeterli) idi. Ev sahibi ertesi günü Uşak'a gitmek üzere bana bir hayvan da bulacağını vâdetti (bu konuda söz verdi). Vakit ilerlemişti. Bana bir yatak serdiler ve iyi geceler temenni ederek (dileyerek) yalnız bıraktılar.

Ne de olsa düşman hatlarına çok yaklaşmış bulunuyordum. Onun için, geceyi buhranlı (çok sıkıntılı) geçirdim. Sabahleyin de erkenden kalktım.

Kahvaltımı yaparken, kiralanan atla, sahibi geldiler. Uşak'a giden başka köylüler de varmış. Biz de, hep beraber hareket ettik. Köylülerin ekserisi (çoğunluğu) hayvanlarına yaş üzüm yüklemişler. Yarın Uşak'ın pazarı olduğundan, mallarını iyi bir fiyatla satabileceklerini ümit ediyorlar. Ben de, kalabalık arasında daha rahat olarak ve nazar-ı dikkat celbetmeden (dikkat çekmeden) düşman hatlarına geçebileceğimi düşünüyorum. (...)

UŞAK'A KİMSEYİ SOKMUYORLAR !

Böylece, saatlerce yol aldık. Nihayet, uzaktan Uşak dağları görüldü. 'Öğleden hemen sonra şehre varabileceğimizi', söylüyorlar.

Yolda, bir köyden daha geçtik ve artık şehre adamakıllı yaklaşmıştık ki, uzaktan bir katile görüldü. Bunlarla karşılaşınca, atımı durdurdum. 'Nereden geldiklerini', sordum:

- Uşak'a gitmek için sabah erkenden köylerimizden çıkmıştık. Fakat, bizi bırakmadılar.

- Neden?

- Yunanlılar kimseyi şehre sokmuyorlar. Biz de geri dönüyoruz. Siz de eğer Uşak'a gidiyorsanız, hiç zahmet etmeyin!

Bu haber, hiç de iyi değildi. Ben Uşak'a rahatça girebileceğimi ümit ediyordum. Böyle bir zorlukla karşılaşabileceğimi, aklımdan, fikrimden geçiremiyordum.

Pek fena olmuştum. Buraya kadar geldikten sonra, geri dönmek olmazdı. Ölsem de, Yunan hatlarını geçecektim.

Berber olduğumuz köylüler, diğerlerinden 'şehre bırakmıyorlar!' haberini alınca, duralamışlardı.

Bazıları açıktan açığa geri dönmekten bahsediyorlardı. Eğer bunlar dönecek olursa, ben sipsivri ortada kalacaktım. Yunan askerleri, dünyada beni geçirmezlerdi.

İLK YUNAN HATTINI GEÇERKEN !..

Yunan Yüzbaşısı birdenbire bana dönerek gözlerini dikti. İtiraf ederim ki bu bakışlardan hiç hoşlanmamış, hattâ ürkmüştüm bile...

Hemen:

- Arkadaşlar, dedim. Buraya kadar geldikten sonra geri dönmek yazıktır. Eğer toplu olarak gidersek, belki de bir çare buluruz. Hem de Uşak'ta üzüm çok para ediyormuş. Zaten şehre geldik sayılır. Bir deneyelim. dedim.

Benim bu sözüm üzerinde durdular. Hem benim bir üzüm tüccarı olduğum şuyu bulmuş (duyulmuş) olduğundan, Uşak'ta fiyatların yüksek olduğu yolundaki teminatım (verdiğim güvence) derhal beklediğim tesiri yaptı ve yola devam etmeğe başladık.

Şehre yaklaşırken, tek tük köylülere rastlıyorduk. Bunlar da, mallarını civar köylerde satmak ümidinde idiler. Yunanlıların kimseyi şehre bırakmadıklarını teyid ediyorlardı (doğruluyorlardı). Yine bunlardan, 'birçok kimsenin mallarını Yunan karakolu önünde yığıdıklarını ve izin beklemekte olduklarını' öğrendik. Köylüler oradaki Yunan kumandanına, 'şehre girmenin yasak olduğunu duymadıklarını, bir daha gelmeyeceklerini, fakat buraya kadar geldiklerine göre bir defaya mahsus olmak üzere şehre girmelerine müsaade etmelerini' söylemişler. O da telefonla karargâha sormuş, cevap bekliyormuş.

Binaenaleyh (Bundan dolayı), şehre girmek ümidi tamamiyle yok da değildi. Köylülere bunu söyledim ve:

- Ben, belki onları kandırırım, dedim. Yalnız, size sorarlarsa, siz de benim Hasköylü olduğumu söyleyin. İnşallah, hep beraber şehre gireriz. Siz de mallarınızı iyi fiyatlarla satarsınız. Bu hususta size de yardımım dokunur. Oradaki üzüm tüccarlarının hepsini tanırım.

Bu sözlerim, Hasköylüleri memnun etmişti:

- Hiç merak etmeyin! dediler. Biz hepimiz, senin Hasköylü olduğunı söyleriz.

Bir saat kadar daha yol aldıktan sonra, Yunanlıların ileri karakollarının bulunduğu tahta köprü mevkiine geldik. Buranın önu birçok köylülerle dolu idi. Bütün ümitleri, üzümlelerini Uşak pazarında satmak ve çok muhtaç oldukları tuz, şeker, kahve, basma gibi şeyler alarak köylerine dönmek olan bu zavallılar, karargâhtan gelecek olan müsaade (izin) emrini bekliyordular.

Biz de onların arasına karıştık. Bizi gören asker kılıklı biri yanımıza sokuldu:

- Niçin geldiniz buraya? diye, Rum şivesiyle sordu.

Bizim grup namına (adına) ben cevap verdim:

- Uşak'a gitmek için geldik.

- Nereden geliyorsunuz ?

- Hasköy'den...

- Uşak'a girmek yasak olduğunı duymadınız mı?

- Hayır, duymadık.

- Öyle ise, duydunuz işte! Şehre girmek yasak! Dönün geriye!

Bir taraftan böyle söylerken, bir taraftan da hayvanlarını dinlendirmek için yüklerini indirmeye başlayan köylülerin bu hareketine mâni (engel) olmak istiyordu. Ben işaret ederek, yüklerini indirmelerini bildirdim:

- Bize yazık değil mi? Buraya kadar kalktık, geldik. Şimdi Hasköy'e nasıl döneriz? Bu seferlik şehre girelim, bir daha gelmeyiz. Hem bak, öbür köylüler yüklerini indirmiş bekliyorlar.

- Boşuna bekliyorlar.

- Karargâh'tan emir gelecekmiş!

- Kim söyledi?

- Yolda dönenler söylediler.

- Karargâh'tan emir gelecek, size sopa çekelim.

- Olsun, biz de bekleyeceğiz.

Herif, bizimle baş edemeyeceğini anlayınca Rumca bir küfür savurarak yanımızdan uzaklaştı. Benim bu cerbezem (kurnazlığım, becerikliliğim) Hasköylüleri pek memnun bırakmıştı.

- Allah razı olsun senden hemşehri! diyorlardı.

Bu sırada diğer köylülerle de konuştuk. Yunanlılar o güne kadar sahipsiz mıntıkalarda (bölgelerde, yerlerde) yaşayan köylülerin Uşak'a serbestçe girip çıkmalarına müsaade ediyorlarmış. İlk defa bugün bu yasağı koymuşlar.

Ne demeli, talih!

Bir köylü yavaş sesle:

- Biz, dört saattir buradayız, dedi. Heriflerin domuzlukları üstlerinde bugün. Kumandana gidip yalvardık, yakardık, Uşak'a gidemezsek üzümümüzün çürüyeceğini söyledik. Güç belâ Uşak'a telefon etmeğe razı ettik. Bakalım hele ne olacak? Uşak'taki koca gâvurdan ne cevap gelecek? (...)

ÇOK TEHLİKELİ BİR GÜN!..

Yunanlı yüzbaşının yaptığı sıkı bir soruşturmadan sonra Uşak'a doğru yol alırken, Yunan top mevzilerini, çadırların miktarını, askerlerin yaka numaralarını zihnen tespit ediyordum (aklımda tutuyordum).

Ne ise, merkepleri yükledik ve yola düzüldük. Sakin bir tavırla Yunan karakoluna doğru gidiyorduk. Ben, yine bizim köylülerin en önünde idim. Karakola da sıra ile girdik. Bir yerli Yunan çavuşu, bir deftere isimlerimizi yazmağa hazırlanmıştı. İlk olarak bana sordu:

- Adın ne?
- Rifat!
- Babanın adı?
- Mehmet Ali!
- Nerelisin?
- Hasköy'lüyüm!
- Yarın çıkacaksın?
- Evet!
- Geç!

Karakoldan çıktım. Tek başıma ilerlemek istemediğim için, arkadaşları da bekledim. Sonra, yine hep beraber şehre doğru ilerlemeye başladık.

Yolun sağında ve solunda Yunan mevzileri vardı. Hemen vazifemi hatırladım. Gördüklerimi hafızama adamakıllı yerleştirmek için gözlerimi dört açtım. Yunan siperlerinin vaziyetini tespit ettikten sonra, bir tepeye çıktık.

Burada da, bir Yunan topçu bataryası vardı. Bunun da mevkiini iyice hafızama yerleştirdim. Aynı zamanda, rastladığım Yunan askerlerinin yakalarındaki numaralara bakarak bunları da ezberliyordum.

Şimdi tepeden iniyorduk. Uzaktan, Uşak istasyonu görünmüştü. Şehrin bu kısmında pek çok asker çadırı vardı. Bizi gören Yunan askerleri yolumuzu kesip, üzüm küfelerini karıştırıp, salkım salkım üzümlerimizi alıp yemeye koyuluyorlardı.

Diğer köylüler buna fena içerliyorlardı, amma ben bilâkis memnun oluyordum. Çünkü bu yüzden sık sık durmak lâzım geliyordu. Ben de bundan istifade ederek, yanıma sokulan askerlerin yaka numaralarını öğreniyor ve durmadan çadırları sayıyordum.

Böylece, akşama doğru Uşak'a vardığım zaman, bir hayli malûmat edinmiş oldum. Allah yardım ettiğinden, işim yolunda gidiyordu. (...)

YUNAN KARARGÂHI'NA DOĞRU...

Yunan Çavuşu: 'Salihli ve Alaşehir muhacir (göçmen)leri benim peşimden gelsin' dedi.

UĞURSUZ YÜZBAŞI!

Tam uyumak üzere idim ki, yatak komşum geldi. O da, Salihli'li bir tüccar imiş. Buraya mal almağa gelmiş. Uzunca bir müddet konuştuk. Ondan, yollar hakkında malûmat aldım. Hakikaten her gün, Uşak'tan İzmir'e tren varmış. Elvanlar köprüsünden aktarma suretiyle İzmir'e gidip gelmek kaabil oluyormuş.

Yine yatak komşumdan, Yunan kuvvetlerinin miktar ve durumu hakkında kendisine sezdirmeden oldukça malûmat aldım. Bu da bilgilerimi takviye etti. Nihayet, birbirimize iyi geceler temenni ederek uyuduk.

Ertesi sabah, ilk işim istasyona gitmek oldu. Trenin saat 11 de hareket ettiğini öğrenmiştim. Fakat bilet vermek için, herhangi bir vesika arayıp aramadıklarını bilmiyordum. Sordum, "lüzum yok!" dediler. Rahat bir nefes aldım.

Tekrar şehre döndüm. Önüme bir alay mekkâre (yük taşıma) katırı çıktı. Bunların sulanmaya götürüldüklerini anlattıklarından, peşlerine düştüm. Sayılarını saydım ve mevzilerdeki yedi buçukluk sahra topları olduğundan, atların miktarına göre bunların birkaç adet olabileceğini kestirdim.

Aynı zamanda yaka numaralarından, şehirdeki Yunan askerlerinin iki alaya mensup oldukları anlaşılıyordu. Halbuki Yunan fırkalarının üçer alaydan tereküp ettiğini (oluştüğünü) biliyordum. Üçüncü alay görünmediğine göre, bunun başka bir yerde olduğu anlaşılıyordu.

Artık daha fazla şehirde dolaşmağa lüzum görmedim. Herhangi bir uğursuzun gözüne çarpabilirdim. En iyisi istasyona gitmek ve orada beklemektir. Tren gelince de atlayıp, Uşak'tan ayrılmaktı.

Beni en çok ürküten şey, bir gün evvel beni sorguya çeken Yüzbaşı ile karşılaşmaktı. Onun, beni ne kadar şüpheli bakışlarla süzmüş olduğunu bir türlü unutamıyorum.

Böylece istasyona geldim. Daha trenin kalkmasına iki saat vardı. Bol bol vaktim vardı. Bileti de şimdiden almak istemedim. Gişeye yaklaştım.

Baktım gişenin önünde bir münakaşa. Gişe memuru, bilet almak isteyen on kadar Türk yolcusuna şöyle diyordu:

- Bilet almak için vesika lâzım. Vesikası (geçiş belgesi) olmayana bilet yok!

Bu haber karşısında, âdeta beynimden vurulmuşa döndüm. Bazı yolcular itiraza başladılar:

-Şimdiye kadar böyle bir şey yoktu. Her zaman trenle gidiyorduk.

Gişe memuru şu cevabı verdi:

- Evet, bugüne kadar yoktu amma, bugün var. Emir biraz evvel geldi.

Hemen bunların aralarına karıştım. Meğer Salihli'li imişler. Salihli'nin işgali üzerine Uşak'a kaçmışlar. Şimdi Uşak da düşmüş olduğundan, daha ileriye gidememişler. Geriye Salihli'ye dönmek istiyorlarmış.

Hep beraber doğruca Yunan karakoluna gittik. Orada, ilk evvelâ bize, "Belediye'den vesika alacağımızı, bu vesikanın da orada değiştirileceğini" söylediler.

İş, gittikçe sarpa sarıyordu. Aramıza bir çok yolcular karışmıştı. Ben bu kalabalıktan memnundum. Nazar-ı dikkati celbetmezdim (dikkat çekmezdim). Hep beraber Belediye'ye koştuk.

Merdivenlerden paldır küldür çıkmamız üzerine, Belediye Reisi telâşla odasından çıktı.

- Ne oluyor?

diye sordu. Vesika istendiğini söyleyince:

-Salihli ve Alaşehir'e gidecek muhacir(göçmen)lerden vesika (geçiş belgesi) istenmeyecek. Yanlış anlamışlar, dedi. Telefonla da, Yunan Karargâhı ile konuştuk.

Rahat bir nefes almıştık. Hemen Yunan karargâhının yolunu tuttuk. Daha önce emir almış olacaklar ki, bir Yunan Çavuşu:

- Salihli ve Alaşehir muhacirleri (göçmenleri) peşimden gelsinler, diyerek bizi aldı, gişeye götürdü. Sıra ile biletlerimizi aldık. Sonra da bizi, diğer yolculardan ayrı bir yere götürdü. Başımıza da bir nöbetçi dikti:

- Siz burada bekleyeceksiniz. Tren gelince binersiniz!.

dedi. Ayrıca nöbetçiye de, Rumca birşeyler söyledi ve gitti.

Nöbetçi, başka yolcuların yanımıza yaklaşmasına müsaade etmiyordu. Daha trenin kalkmasına bir saatten fazla zaman olduğundan, öylece bekleyecektik.

Tam bu sırada, o uğursuz Yunan yüzbaşı ile gözgöze gelmiyeyim mi? Yanında bir arkadaşı olduğu hâlde, istasyonun peronunda dolaşıyormuş.

Beni görünce, arkadaşının yanından ayrıldı. Yanımıza geldi. Nöbetçi ile bir şeyler konuştu. Sonra, bana dik dik bakmaya başladı. Sert bir edâ ve o bozuk Türkçesiyle:

- Sen Hasköy gitmek yok?

diye sordu.

- Sen Salihli? Hasköy?

-Yâni sen Salihli'li misin, Hasköy'lü müsün, demek istiyor ve ben bunu anlıyordum amma, anlamış görünmek işime gelmiyordu:

- Salihli'ye gidiyorum!

diye tekrarladım.

Yüzbaşı kızdı:

- Gel! Karakolda!

dedi ve eli ile işaret etti.

Ne hâle gelmiş olduğumu pekâlâ tasavvur edebilirsiniz (hayalinizde canlandırabilirsiniz). Çaresiz öbür yolcuların arasından ayrılarak, uğursuz yüzbaşıyı takip etmeğe başladım. Karakol, istasyonun içinde idi ve kalabalık arasına pekâlâ karışarak kaçabilirdim.

Fakat o zaman hem bir Türk casusu, şüpheli bir adam olduğumu itiraf etmiş olacak, hem de Salihli'ye gidebilmek imkânından mahrum kalacaktım. Sonra, beni nasıl olsa arayıp bulurlardı.

Bütün hanlar, oteller nezaretleri (gözetimleri) altında idi. Uşak'ta, beni saklayacak bir tanıdığım da yoktu.

Binaenaleyh (bundan dolayı), üzerime almış olduğum üzüm tüccarlığı rolünü sonuna kadar oynamak mecburiyetinde idim. Ancak soğukkanlı hareketim, beni bir felâketten kurtarabilirdi.

Yüzbaşı karakola girince, içeridekiler derhal ayağa kalktılar. Karargâhtan gelen ve bize bilet aldırان çavuş da orada idi. Yüzbaşı, bu çavuşla rumca bir şeyler

konuştı. Sonra da bunun tercümanlığı ile beni sorguya çekti:

- Sen Salihli'li misin?

- Hayır, Hasköy'lüyüm.

- Peki Salihli'liler arasında ne arıyorsun?

- Salihli'ye gitmek istiyorum.

- Orada ne yapacaksın?

- Ticaret yapacağım. Üzüm toplayıp, İzmir'e götüreceğim.

- Hasköy'e neden dönmüyorsun?

- Çünkü artık, bizi Uşak'a almayacağınızı, söylediniz. Benim ticaretim İzmir'lidir. Onun için, bu tarafta kalmağa karar verdim.

- Yüzbaşı emrediyor. Üstünü arayacağız.

- Arayınız!

Beni hemen anadan doğma soydular. Sonra, ceplerimde nem (neyim) var, nem (neyim) yoksa hepsini aldılar. Birer birer tetkik etmeğe başladılar. Benim biricik korkum, paralarımın üzerindeki numara ve işaretlerden bir mâna çıkarmaları idi ki, buna da ihtimal vermiyordum. Şifrem olsun, Uşak'ta gördüğüm şeyler olsun, hep paraların üzerinde kayıtlı idi.

Karargâhtan son talimatı alırken, İstihbarat Şubesi Müdür Muavini Kurmay Yüzbaşı Faruk Mirgün'ün:

'- Sana altın para verişimizin sebebi, köylerde dolaşacaksın. Yunan işgali altındaki köylerde Türk parasını geçiremediğin yerler olabileceği gibi, gereğinde mühim istihbarat (haberleşme) için altın ödemek icap eden vaziyetler de olabilir.'

deyip verdiği altınları da, Denizli'den ayrılmadan önce elbisemin, pardesümün muhtelif yerlerine ve bilhassa omuzluk altlarına, telâ ve pamukla dikilmiş yerlerine gayet maharetle yerleştirmiştım. Bunun farkında olmadılar. İçimden buna da sevinmiş, derin bir:

- Ooohh...

nefesi almıştım! Fakat ya.. harita? Karargâhtan aldığım 2000 mikyaslı harita üzerimdeydi. Olsa olsa, bundan dolayı sorguya çekilirdim.

Dediğim gibi de oldu. Bana herşeyimi iâde ettiler. Paralarımı da aynen verdiler, yalnız haritayı aldılar.

- Bu haritayı nereden buldun?

- O benim haritamdır. İki sene evvel İzmir’de satın aldım.

- Ne yapıyorsun bu harita ile?

- Köylerin yerini buluyorum. Ben, seyyar üzüm tüccarıyım. Bu harita ile köy köy dolaşıyorum.

- Paran nerede?

- Cebimde.

- Tüccarda bu kadar mı para olur? Sen tüccarlığı bu kadar para ile mi yapıyorsun?

İtiraf ederim ki, ilk defa zor bir mevkide kalmıştım. Düşünmeğe de vaktim yoktu.

Derhal cevap vermeğe mecburdum:

- Yolda çete olduğundan, fazla para almadım. Lâzım olduğu zaman evden getirtirim.

- Peki Salihli’de nerede para bulacaktın?

- İzmir’den alacaktım.

- İzmir’deki paran nerede?

- Osmanlı Bankası’nda iki bin liram var.

- Bu parayı ne zaman yatırdın?

- Eskidenberi vardır. Beş senedenberi bu bankada hesabım var.

- Adın neydi senin?

- Rifat. Mehmet Alioğlu Rifat.

KURŞUNA MI DİZİLECEKTİM ?

Yüzbaşı ile tercüman arasında yine hararetli konuşmalar oluyordu. Verdiğim cevapların, bu uğursuz yüzbaşıyı tatmin etmediği anlaşılıyordu.

Tam bu sırada, ben ecel terleri dökerken, içeriye yüzbaşının istasyonda konuştuğu adam da girdi. Bu sefer üçü birden konuşmağa başladılar.

Adam haritayı aldı. Arkasını, bezini, yazılarını dikkatle tetkik etti.

Sonra, yeniden tercüman vasıtasıyla sorgularına devam ettiler:

- Bu harita, Erkân-ı Harbiye (Genel Kurmay) haritası.

- Erkân-ı Harbiye haritası ne demek?

- Sen askerlik yapmadın mı?
- Hayır... Beni askere almadılar.
- Neden?
- Sarâ var bende! Onun için almadılar.
- Yani bu harita, askerî harita!.
- Ben anlamam bundan!
- Yalan söylüyorsun.
- Ben yalan söylemem!

- Askerî haritalar sokakta satılmaz, ayrıca Osmanlı Bankası'na da telgraf çekeceğiz. Seni soracağız.

- Sorun!

- Eğer yalan söylediğin anlaşılırsa, yâni hesabın bulunmazsa kurşuna dizileceksin!

- Neden?

- Çünkü casus olduğumu anlayacağız!

- Hemen sorun. Ben yalan söylemiyorum.

İnsana, büyük tehlikeler karşısında garip bir cesaret ve cerbeze (kurnazlık, beceriklilik) geliyor. Şimdi düşünüyorum da, o sırada nasıl olup da bu derece soğukkanlılık gösterebildiğime şaşıyorum.

Tabîî tahmin ettiğiniz gibi, ne Osmanlı Bankası'nın İzmir Şubesi'nde beş paralık bir hesabım vardı, ne de Hasköy'deki hayalî evimde param!. Mehmet Ali oğlu Rıfat adı da, tabîî uydurma bir hüviyet (kimlik) idi!.

İzmir'e, Osmanlı Bankası'na çekilecek telgrafa gelecek cevap da, tabîî bunu hemen ortaya koyacaktı. O zaman, artık hiçbir mazerete kulak asmadan, beni derhal kurşuna dizeceklerdi.

Hayır, düşman tarafından kurşuna dizilecek olduğumdan dolayı en ufak bir korku ve endişe hissetmiyordum. Zaten bu vatan vazifesini üzerime alırken, her tehlikeyi göze almış bulunuyordum.

Umumî Harp'de (Birinci Dünya Savaşı'nda), cephede düşman kurşunlarına göğsümü siper ederek çarpıştığım zaman da aslâ en ufak bir korku ve endişe hissetmiş değildim. Bulduğum yer de bir siper değil miydi?

Eğer kurşuna dizilecek olursam, yine vatan için ölmüş sayılmayacak mıydım?

Şehitlik mertebesini ihraz etmeyecek miydım (rütbesini kazanmayacak mıydım)?

Beni üzen biricik düşünce, vatana istediğim gibi hizmet edemeden öleceğim idi.

Üç Yunanlı'nın da beni büyük bir dikkatle tetkik etmekte olduklarını anlıyordum. Herhalde, son tehditlerinin üzerimde yapacağı tesiri anlamağa çalışıyorlardı. Fakat ben, zerre kadar renk vermiyordum.

Yine bir şeyler konuştular. Tercüman, tekrar suallerine başladı:

- Nüfus tezkeren (kağıdın) nerede?

- Yanımda yok. Evde kaldı.

- Şimdi sen burada kalacaksın. Seni tevkif ediyoruz. Hemen İzmir'e, Osmanlı Bankası'na telgraf çekeceğiz. İzmir'de tanıdığın iki tüccarın daha ismini ver. Onlara da telgraf çekecek, hakkında malûmat alacağız. Eğer gelecek cevaplar lehinde çıkarsa, serbest kalacaksın.

Benden istenen iki adresi, hemen uydurarak verdim.

- İzmirde Alsancak'ta üzüm tüccarı Hacopolo ile Kemeraltı'nda 80 numarada üzüm tüccarı Matyos'tan hakkımda istediğiniz kadar malûmat alabilirsiniz. Göreceksiniz ki mâsumum (hiçbir suçum yok).

ECEL TERİ DÖKÜYORUM

Yunan Çavuşu : 'Bir kişilik taş bir hücrede kalacaksın. Yemek yok. Sade kuru ekmek!'

Yunanlı, verdiği uydurma adresleri yazdı:

- Yalnız, ne zaman cevap alabilirsiniz? Yâni burada kaç gün bekliyeceğim?

Tercüman omuz silkti:

- Üç dört günde gelir.

Yâni bu hesaba göre, daha ancak üç dört günlük ömrüm kalmış demektir.

Tam bu sırada bir tren sesi duyuldu ve istasyona, İzmir'e gidecek tren geldi,

Sakın bu treni büyük bir yolcu treni zannetmeyin. Trende, topu topu bir tane üçüncü mevki yolcu vagonu vardı. Birkaç tane de yük vagonu ilâve edilmişti ki, bunlardan biri müstesna, diğerleri askerî malzeme ile yüklü idi.

Pencereden bakıyordum. Üçüncü mevki yolcu vagonuna, Yunan subay ve askerleri biniyorlardı. Bunlar o kadar çok idiler ki, bir kısmı hattâ vagonun üstüne çıktılar.

Diğer yolcular, yâni bizim Salihli'liler eşyaları ile beraber, Yunan nöbetçisinin nezaretinde (gözetiminde) diğer açık yük vagonuna doluyorlardı.

Ah, şu uğursuz yüzbaşı nereden karşıma çıkmıştı? Yoksa şu ânda, ben de aynı vagona binmiştim. Saate baktım on buçuk. Şu hâlde, trenin hareketine daha yarım saat var, demekti.

Yüzbaşı ile arkadaşı tercümana birşeyler daha söyledikten ve bana hâin hâin baktıktan sonra çıkıp gittiler.

Odada ikimiz kalmıştık. Yunan tercümanı hem birşeyler yazıyor, hem de benimle konuşuyordu:

- Çok fena...Eğer yalan söyledinse çok fena!

- Neden yalan söylemiş olayım?

- Ben de biliyorum ki, yalan söylemiyorsun. Fakat yüzbaşı tutturmuş, 'bu Kuva-yi Milliye casusudur!' diyor. Öbür adam da askerî polistir. O da şüphelendi.

- Şimdi ne olacak?

- Hiç...Dört gün, hattâ belki bir hafta kalacaksın hapiste...

- Ne diyorsun? Benim ne kabahatim var?

- Belki kabahatin yok, amma harp var. Dikkat etmek lâzım. Çok casus var.

- Peki, telgrafa cevap bir günde gelir. Neden "bir hafta" diyorsun?

- Bir haftada cevap gelirse ne iyi... Hatlar hem bozuk, hem de çok iş var. Buradan evvelâ İzmir'de karargâha yazılacak. Oradan tahkikat yapılacak. Tekrar karargâha bildirilecek. Onlar da bize haber verecekler. Bakarsın bu iş, on gün de sürer.

- Eyvah...Ne yapacağız? Telgraf parasını bari hemen ben vereyim. Acele telgraf çekip sorun. Ben burada bir hafta on gün kalırsam, mahvolurum. Ortada üzüm kalmaz, fiyatlar yükselir.

- Ne yaparsın... Harp böyle işte! Bir de kağıdın unutulacak olursa, bir yerde takılırsa bir ay kalabilirsin!

Ben tercümanın bu sözlerinden birşeyler sezinlemeğe başlar gibi olmuşum. Herhalde böyle konuşmakla, benim Uşak'ta uzun müddet hapiste kalabileceğimi söylüyor, ürkütmeğe çalışıyordu.

- Sen askerî hapishaneyi bilir misin?

dedi.

- Nereden bileceğim?

- Çok fenadır. Bir kişilik taş hücrede kalacaksın. Yemek yok, sadece kuru ekmek.

- Eyvah... Aman bunun bir çaresi yok mu? Beni kumandana çıkarın. Ayaklarına kapanayım, masrafı benden hemen çeksın telgrafı...

- Kumandan kabul etmez seni... Onun başka işleri var. Çaresiz kalacaksın.

- Eğer ben burada bir ay kalırsam, iflâs ederim. Mahvolurum.

- Biliyorum, amma emir böyle.

- Aman ocağına düştüm. Bana bir yol göster. Ne istersen vereyim. Kumandan birşey yapamazsa, sen yapabilirsin.

- Ne yapabilirim?

- Ben sana para vereyim. Sen acele çektir telgrafı!

- Olmaz, mesul olurum.

- Canım kim görecektir? Burada kimse yok...

Hemen cüzdanımı çıkarıp bir on liralık çıkardım, masanın üstüne koydum. Lâkayıt (ilgisiz) bir tavırla paraya bakıyordu. O zaman, onun yanına bir on liralık daha koydum.

- Al bunları... Fazla param olsa, onu da verirdim. Yemin ederim ki, İzmir'den dönüşte sana yüz kağıt veririm. Yap şu işi...

Bu sırada içeriye bir nefer girdi. Tercüman, elindeki kâğıdı hemen paraların üstüne koyarak, onları gizledi.

Ben, bunu sonsuz bir sevinçle karşıladım. Tercümanın para canlısı bir adam olduğu anlaşılıyordu. Belki de bir yolunu bulur, beni salıverirdi. Çünkü, benim bir casus olmadığımı kâ't'i (kesin) olarak emin bulunuyordu.

Neferle birşeyler konuştular. Nefer çıktıktan sonra, hemen paraları aldı ve cebine koydu:

- Sen fena bir adama benzemiyorsun. Ben, hatırın için acele telgraf çekeceğim amma, bunun da cevabı yarından evvel gelemez.

- Ben, birgün beklemeğe razıyım. Allah senden razı olsun. Bak, İzmir'den dönüşümde seni ne kadar memnun edeceğim.

Bu sözüm, onun son tereddütlerini de dağıttı, saatine baktı:

- Tren beş dakika sonra kalkıyor. Haydi git atla!

Sevinçten haykırmamak, tercümanın boynuna sarılmamak için kendimi zor tutuyordum. Fakat onu, hakikaten bir üzüm tüccarı olduğuma adamakıllı inandırmam lâzımdı:

Hayır, bekleyeyim bir gün, dedim. Sonra, gelip beni ararsa yüzbaşıya ne dersin?

- Yüzbaşı artık seni aramaz.

- Neden aramasın?

- Gidiyor kıtası bu akşam.

- Nereye?

- Bilmiyorum. Bana, seni hapishaneye göndermemi, söyledi. Hakkındaki raporu da kumandanlığa vermem lâzım. Daha bunu bile yazmadım. Ben, hemen telgrafi çekerim. Cevabı gelince mesele kalmaz. Hapishane müdürü arkadaşımıdır. Seni deftere girdi, çıktı diye yazar olur biter.

-Sana bir mesuliyet gelmez ya?..

-Yok vire...Ne düşünüyorsun beni? Kendini düşün. Haydi koş, bin trene!

- Gidiyorum, gidiyorum. Çok teşekkür ederim.

PEŞİME TAKILAN KİMDİ?

Budalalığı yüzünden anlaşılan bir sersem, bozuk şiveli Yunan casusu, Giritli olduğunu söylüyordu!

Üçüncü kampana çalarken vagonun önündeydim. Nöbetçi evvelâ (ilkin) bırakmak istemedi. Sonra beni tanıdı. Ve yüzbaşı tarafından bırakıldığımı zannederek, vagona binmeme müsaade etti.

Nihayet, hafif bir sarsıntı ile hareket ettik.

O andaki halet-i ruhiyemi (ruhî durumumu) nasıl tarif edeyim? Ölmüş, sonra dirilmiş bir adamdan farksızdım. İçimde tarif edemeyeceğim bir sevinç vardı. Ve hiçbir tehlikeye maruz olmadığımı (uğramayacağımı) da biliyordum. Çünkü, Rum tercümanın ne hakkımdaki raporu yazacağını, ne de herhangi bir yere telgraf çekeceğini anlamayacak kadar aptal değildim.

Şunu da kaydedeyim ki, karakoldan acele çıkarken masanın üzerinde katlanmış olarak duran haritamı da sezdirmeden çekip almış ve cebime yerleştirmiş bulunuyordum.

PEŞİME BİRİNİ Mİ TAKTILAR?

Biraz da, vagonumuzun halini tasvir edeyim (anlatayım):

Salihlili muhacirler (göçmenler) eşyalarını vagonun içine yığmışlar, kendileri de üzerlerine oturmuşlardı. Artık hareket ettiğimiz için, herkes rahatlamıştı. Yunanlıların yeni bir aksilik çıkarmamalarından başka, kimsenin bir temennisi (dileği) yoktu.

Trenimiz şimdi Uşak'tan ayrılmış, orta bir süratle (hızla) ovalara dalmıştı.

Ben sahibinden müsaade (izin) aldıktan sonra bir sandığın kenarına ilişmiştim. Biraz sonra orta boylu, şişmanca, fesli bir adam daha belirerek, o da yanibaşımıza oturmaz mı?

Bu adamı tanıımıyordum. Salihli'liler arasında evvelce bulunmuyordu. Kıyafeti de onlara benzemiyordu.

Rum nöbetçi, bu vagona yalnız Salihli'li muhacirleri bıraktığına göre, nasıl olmuştu da o da aramıza katılmağa muvaffak olmuştu (aramıza girmeyi başarmıştı)?

Zaten tetikte idim. Büsbütün şüphelendim.

Aklıma hep fena şeyler geliyordu. Belki de bu adam bir casustu ve o uğursuz yüzbaşı tarafından peşime takılmıştı. Beni takip etmeğe memur edilmişti. Şu halde, henüz ellerinden kurtulmuş değildim. Yunan yüzbaşısı bu suretle (şekilde) benim kimlerle temas ettiğimi de öğrenmek istiyor olmalı idi.

Yeniden yüzümü ter bastı. Bu adamla konuşmak çok tehlikeli bir şey olurdu. Başımı öbür tarafa çevirip yolları seyre daldım.

Birdenbire bir el omuzuma dokundu:

- Bir ateşiniz var mı?

Bu sözü duyar duymaz, artık yanımdakinin bir Yunan casusu olduğundan zerrece şüphem kalmadı. Çünkü ateş kelimesini Rum şivesiyle 'ates' şeklinde telâffuz etmiş (söylemiş)ti. Demek oluyor ki, bir Rum'u Türk kıyafetine sokarak peşime takmış bulunuyorlardı. O da aklı sıra benimle ahbap olacak, ağzımı arayacaktı. Yoksa, ne diye doğrudan doğruya bana hitap etmiş ve ateş istemişti.

Tabî cevap vermemek olamazdı:

- Yok, dedim.

- Hah, bende varmış...Nereye yolculuk böyle?

Ateşi olduğu halde, benden ateş istemesi, sonra da hemen suallere (soru sormaya) başlaması, her şeyi açık açık ispat ediyordu. Kendi aklınca, şimdiden beni sorguya çekmeğe başlamıştı:

- Salihli'ye gidiyorum, dedim.

- Orali misiniz?

- Oralı değilim, amma oraya gidiyorum.

- Nasıl oldu da, vesika sormadan bilet verdiler size?

- Salihli'ye gideceklere müsaade ettiler. Hiçbirimizin ayrıca vesikası (serbest geçiş belgesi) yok. Öyle değil mi arkadaşlar?

Salihli'liler bir ağızdan cevap verdiler:

- Evet, bizden bu defalık vesika istemediler. Sende var mı vesika?

- Hee, vardır ya!

Hemen cebinden fotoğraflı bir vesika çıkardı:

- İşte vesikam. Karargâh'ta tanidik bir topçu çavuşu var idi. Onun sayesinde aldım. İstedğim yere rahat rahat gidebilirim.

Eğer, son bir şüphem kaldı ise, bu vesika (belge) ve Yunan Karargâhı'ndaki topçu çavuşu tabiri (ifadesi), bunları da yok etmişti.

Evet, bu adamın bir Yunan casusu olduğundan şüphe etmemek lâzımdı. Hem de mahsustan (özel olarak) benim peşime takılmış bir casus. İşte yeni bir suali (sorusu) daha bunu teyid etti (doğruladı):

- Kimleri tanırsın Salihli'de?

Beni hem acemi casus, hem de galiba kendi kadar aptal zannediyordu. Şimdi de, Salihli'de bulunması muhtemel arkadaşlarımı, onlara göre suç ortaklarımı tespit etmeğe çalışıyordu. Kendi aklınca, ben bunları birer birer söyleyecek, arkadaşlarımı ele verecektim.

- Salihli'de kimseyi tanımam, deyip kestim.

Fakat o, gitgide bana sokuluyor, benimle ahbablığı ilerletmeğe çalışıyordu:

- Nerede kalacaksın Salihli'de?

- Bilmem? Bir handa bir oda arayacağım.

- Ne kadar kalacaksın orada?

- Bunu da Allah bilir!

- Zor bulursun orada yer... Salihli'de Yunanlıların bir alayı var. Bütün zabitleri de kasabada... Hiç yer bırakmadiler.

Nerede bulmuşlardı bu sersem casusu? Daha ilk söz olarak, Yunan alayından bahsediyordu. Herhalde benim derhal alâka (ilgi) göstereceğimi ve bu alay hakkında malûmat (bilgiler) almağa çalışacağımı zannediyor olmalıydı.

Hiç orali olmadım:

- Bana ne Yunan askerlerinden, dedim. Ben oraya iş yapmağa gidiyorum.
- Ne iş yaparsın?
- Üzüm tüccarıyım. Adım da Rifat'tır.
- Benim adım da Derviş...

Sersem adam, kendisini bana Türk diye yutturmağa çalışacak yerde, Türkçe'yi iyi öğrenseydi daha iyi olurdu.

Devam etti:

- Giritli Derviş... Giritliyim...

Bu söz, birden beni düşündürdü. Falhakika (gerçi) bazı Giritli Türkler'in de Rum şivesiyle konuştuklarını biliyordum. Binaenaleyh (bundan dolayı), bu adamcağız zannettiğim gibi bir casus olmayabilirdi. İçimde hafif bir ümit belirdi.

Eğer kendisinin Giritli Derviş olduğunu söyleyen bu adam, hemen arkasından:

- Yunanlılar'in Uşak'ta ne kadar askeri varmış anladın mı? sualini sormasaydı, bu ümidim daha da kuvvetlenecekti. Fakat, bu soru ümidimi daha doğarken yeniden boğdu:

- Ne bileyim ben? dedim. Hasköy'den daha dün geldim. Hemen de Salihli'ye gidiyorum.

- Demek Hasköy'lüsün?

- Evet... Yollar kapalı olduğundan iş yapamıyoruz. Onun için Salihli'de bir iş tutmağa çalışacağım.

TRENDEN ATLAYAYIM MI?

Bu sırada trenimiz yavaşlamıştı. Aklımdan bir ara trenden atlamayı da geçirdim. Belki de, bu sayede bana musallat (askıntı, yapışmış) olan bu casusun takibinden kendimi kurtarabilirdim.

Fakat, bunun ne kadar beyhude (boşuna) bir şey olacağını da hemen anladım. Tabii, ben trenden atlar atlamaz, treni hemen durduracaklar ve beni kiskıvrak yakalayacaklardı. Tren, dediğim gibi Yunan askeri ile doluydu.

İstasyonlardan birinde bir bahane ile inmek, sonra da savuşmak aklımdan geçiyordu, amma bu çarenin de işe yaramayacağı meydanda idi.

İstasyonlar, Yunan askerleri ile dolu idi. Peşime takılan casus da, benim avdet etmediğimi (dönmediğimi) sezer sezmez, tabii derhal ilgililere haber verecek, yakalanmam uzun sürmeyecekti.

Bu sefer, biraz da ben ağzını arayayım dedim:

- İzmir’de mi oturuyorsunuz?

- Hayır, Uşak’tayım. Fakat, sık sık İzmir’e gidip gelirim. Ticaret yaparım. Şimdi de mal almaya İzmir’e gidiyorum.

- Demek ticaret yapanlara rahat rahat seyahat etmek müsaadesini (iznini) veriyorlar. Bari, ben de bir vesika alsam.

- Madem tüccarsın, almalsın. Sen bilmezsin bu domuz Yunanlılar’i... İnsanın başına ne işler açarlar. Ben onları Girit’ten çok iyi tanırım. İnsan işini sağlam kazığa bağlamalı. Böyle bir vesika almali. Yoksa sürüm sürüm süründürürler adami!

Şimdi de, Yunanlılar’a domuz demekle benim itimadımı (güvenimi) kazanmak istiyor olmalı idi.

- Bizim Hasköy’de Yunan olmadığından, nereden vesika alabilirim ki, dedim. Aksi gibi nüfus tezkeremi de (kâğıdımı da) evde bırakmışım.

- Paran varsa, istediğin yerden, istediğin vesikayı alabilirsin. Bu domuzlar parayı gördüler mi, babalarını satarlar.

Sonra da uzun boylu, Yunanlılar’ın rüşvete karşı ne kadar yumuşak olduklarını anlatmağa başladı.

Girit’te cereyan eden (gerçekleşen) bazı vak’aları (olayları) nakletti. Yunanlılar’a da durmadan küfür ediyordu. O kadar ağır şeyler söylüyor ve bunları o kadar samimiyetle tekrarlıyordu ki, gayri ihtiyari (elde olmayarak) yeniden aldanmakta olduğumu düşünmeğe başladım.

Eğer bu adam hakikaten Giritli ise, bana yardımı bile dokunabilirdi. Çünkü, Giritliler’in ne kadar vatanperver olduklarını pek âlâ (çok iyi) biliyordum.

Fakat, hakikati (gerçeği) nasıl anlayabilirdim yarabbi?

Birden aklıma bir çare geldi:

- Senin Salihli’de tanıdıkların var mı?

diye sordum.

- Var ya...

- Hangi handa yer bulabilirim?

- Dur, sana bir iyilik edeyim. Salihli’de Çınarlı Han vardır. Sahibi de Giritli

Haci Ahmet Efendi'dir. Benim hemşehrimdir. Ona, benden selam soyle, sana mutlaka bir yatak bulur.

Hemen cebimden bir kâğıt ve kalem çıkardım:

- Hay Allah senden razı olsun. Şunun adresini yazıver kuzum, dedim. Benim kara cümlem pek kuvvetli değildir. (...)

MÜTHİŞ BİR TEHLİKE

Tren karanlıkları yara yara gidiyordu. Treni dolduran ve izinli olarak İzmir'e giden Yunan zabıt (şubay) ve askerleri herhalde şarabı fazla kaçırmış olacaklar ki, bağıra bağıra şarkılar söylüyorlardı. Ara sıra:

- Zito Venizelos!

sesleri etrafı inletiyor, kurbağaları ürkütüyordu. Şarkılara gitarlar, mandolinler de iştirak ediyor (katılıyor) idi. Önümüzdeki vagona oyun da oynuyorlarmış. Herkes oraya gidiyor.

Yalnız bizim vagonumuzda derin bir sessizlik, bir matem (yas, hüzn) sessizliği vardı. Çünkü, bu vagonun hemen hemen bütün yolcuları muhacir (göçmen) Türkler idi. Bunlar, Uşak'tan bir gün evvel hareket edip köprü başında bir gün geçiren yolcuları. Hepsinin yüzünde derin bir matem (acı, keder), anlaşılmaz bir hüzn vardı. Kimse konuşmuyordu.

Sarhoş Yunan askerlerinin yükselen nâraları ile dalmış oldukları uykudan ürkererek uyanan masum (suçsuz) yavruların feryatları, bu anda işgal edilmiş mukaddes (kutsal) vatan topraklarının ızdırabını (acısını) bu kadar iyi ifade ediyordu.

İçimden isyanlar taşıyor, her şeyi bir yana bırakıp önümüzdeki vagona uluyan bu adamların üzerine yumrukla hücum etmemek için kendimi zor tutuyordum. (...)

SALİHLİ İSTASYONU'NDAKİ CEPHANELER :

Trenimiz, biraz sonra hareket etti. Alaşehir ile Salihli arası, dümdüz bir ova olduğundan, büyük bir süratle yol alıyorduk. Kontrol memuru da, yanında bir Yunan inzibat neferi olduğu halde geziyor ve vesikaları tetkik ediyordu.

Bizim vesika da muntazam olduğundan, bunu da rahatça atlattım. Fakat, yanımda bulunan bir Salihlili yolcunun vesikası olmadığından, zavallıyı apar topar ilk istasyonda indirip, bir Yunan neferine teslim ettiler.

Zavallı yalvarıp duruyordu. "Beş parası olmadığını" söylüyor, "Salihli'ye nasıl gideceğini" soruyor, "müsaade" rica ediyordu. Fakat dinleyen kim?

Bir saat sonra, tren uzun uzun ötmeğe başladı. Salihli'ye gelmiştik. Ben

lâkayt (ilgisiz) bir tavırla kapıya doğru gittim ve tren durur durmaz inerek, su içmek bahanesiyle çeşmenin başına gittim. Birçok yolcular da, su almak için nöbet bekliyordular. Kimi su içmek istiyor, kimi elindeki desti veya şişeyi doldurmağa gayret ediyordu.

Bu kalabalık, çok işime yaradı. Çünkü, nazarı dikkati celbetmeden (dikkati çekmeden) etrafı gözden geçirebiliyordum. İstasyonda, pek fazla Yunan neferi (askeri) vardı. İçimden:

- Herhalde, cephane vagonlarını kontrol için olacak...

diye düşündüm. Yavaş yavaş istasyon binasını döndüm ve şehre doğru uzaklaştım.

İstasyona yakın bir kahveye girmiştim ki, tren İzmir'e doğru hareket etti.

Ben, hem kahvemi içiyor, hem de vaziyeti nasıl öğrenebileceğimi düşünüyordum.

Hakikaten üstüme çok zor bir vazife almıştım. Bir defa, Salihli'ye ilk defa gelmiş bulunuyordum. Ve burada, hiçbir tanıdığım yoktu.

Bu sırada yanıma, kıyafetinden bir demiryolu memuru olduğu anlaşılan biri geldi, oturdu. Kahvede başka boş yer olmadığından yanıma geldiği anlaşılan bu adamcağız, usulen de selâm verdi:

- Selâmünaleyküm!

- Aleykümselâm!

diye mukabele ettim (karşılık verdim). O da bir kahve ısmarladı. Bu tesadüfe memnun olmak mı lâzımdı? Benim, istasyondaki vaziyeti öğrenebilmek, şu cephane vagonları hakkında bir malûmat almak için demiryolu kumpanyası memurlarından biriyle ahbap olmam lâzımdı. Ben böyle bir memuru gökte ararken, yanımda buluvermiştim. Acaba, onu bana Allah mı göndermişti.?

Bunun aksi de varitti (olabilirdi). Belki de, benim Salihli'ye nasıl bir gaye ile gelmiş olduğum düşman tarafından haber alınmış ve yanıma da bu kumpanya memuru mahsustan (özellikle) gönderilmişti.

Ağzımı arayacak, maksadımı öğrenmeye çalışacaktı.

Acaba, hangisi doğru idi Allah'ım?

AHBAP OLUYORUZ!

Adamcağız, anlaşılan çene çalacak kimse arıyormuş. Selâmlaştıktan sonra:

- Buranın galiba yabancısısınız?

diye sordu.

- Sizi ilk defa görüyorum.

- Evet!

diye cevap verdim.

- İzmir'e gidiyorum. Biraz dolaşmak için trenden indim. Birdenbire hareket etti.

Sonra cebimden seyahat vesikamla bileti çıkarıp gösterdim.

- Şimdi bu biletle arkadaki trene binebilir miyim?

Vesikamı ve biletimi muayene etti:

- Seyahat vesikanız tamam. Ancak, biletiniz yandı. Başka bir bilet almanız lâzım. Bugün başka tren olsaydı, onunla seyahat etmek mümkündü. Fakat, yarından evvel tren yok.

- Ne yapalım, biz de geceyi burada geçiririz artık!

- Otelde yer buldun mu?

- Hayır...

- O hâlde, Allah işini rast getirsin. Ben, bir haftadır buradayım. Yer bulamadım. İstasyonda yatıyorum.

- Demek, bu istasyonun memuru değilsiniz?

- Hayır... İzmirde çalışıyorum. Hususî bir trenle geldik. Lokomotif bekliyoruz. Buradan Elvanlara, ta köprübaşına kadar gideceğiz.

- Lokomotif var ya..

-Yok, yolumuz yokuş olduğundan bu lokomotifler işimizi görmez. Kuvvetli lokomotif lâzım. İzmir'den gelecek.

- Peki amma, bu lokomotifle de pekâla gidip geliyorlar ya...

- Sen ona bakma!. Dedim ya, hususî bir tren bu...

Sonra etrafına bakındı. Bizi hiç kimsenin dinlemediğine kâni olunca, sesini yavaştı:

- Cephane treni... Vagonlar çok ağır!

CEPHANEYİ İMHA ETMEK (HAVAYA UÇURMAK) !..

İstasyondaki yedi vagon bomba ve mermiyi, berhava (havaya uçurma) çarelerini düşünüyordum!..

Haykırmamak için dişlerimi sıktım. Bu adam, tam da benim üzerimde olduğum meseleden bahsediyordu. Kendisinden pek ziyade kıymetli malûmat (çok değerli bilgiler) alabilirdim. Aynı zamanda da büyük bir şüphe içinde kıvranıyordum.

Bu adam, yoksa hakikaten bir casus idi de, ağzımı mı arıyordu? Mahsustan mı, benim alâkadar olduğum bu bahse (ilgilendiğim bu konuya) temas ediyordu?

Gözlerimi gözlerine dikmiş, hakikati anlamak istiyordum.

Hayır, bu temiz İzmir çocuğunun bakışlarında hiç de riyâ (iki yüzlülük) ve casusluk okunmuyordu.

Devam etti:

- Yedi vagon cephaneye.. çoğu da yedi buçukluk obüsler.. Yâni, üç vagon bunlarla dolu. Diğerlerinde, piyade fişeği ve el bombası var. Bunları, öyle her lokomotif çekemez.

- Peki dedim, nasıl cesaret ediyorsunuz da böyle patlayıcı maddelerle yüklü bir trenle yola çıkıyorsunuz?

- Ne yaparsın? Nihayet emir kuluyuz. Tren sıkı muhafaza altında... Bizimle beraber bir manga asker de var. Nihayet, seyahatimiz de mahrem (gizli)... Hattâ vagonları, istasyona girmeden bıraktık. Fakat, dediğim gibi cephaneye vagonu bunlar. Rampalardan çıkar ve inerken, yol alır ve yavaşlarken çok dikkat etmek lâzım. En ufak bir dikkatsizlik neticesinde, hep beraber havaya uçmak, işten bile değil... Ne ise, Allah'ın izni ile bir defa köprü başına kadar gidelim, bunları oradakilere teslim edelim de geri dönelim. Tam beş tane çocuğum var. Eğer ben de bir kazaya kurban gidecek olursam, bunların hepsi perişan kalırlar. Kendime değil, onlara acıyorum.

Artık akşam olmuş, ortalık kararlaşmaya başlamıştı. Artık, bana Allah tarafından gönderilmiş olduğundan şüphe etmediğim bu adamdan, daha bir hayli malûmat alabileceğimi anlamıştım:

- Akşam oldu, dedim. Ben buranın aşçıları bilmiyorum. Seninle beraber bir yere gidelim de karnımızı doyuralım. Yemekte misafirim olursun.

Evvelâ:

- Nasıl olur, sen benim misafirim ol! Misafir sensin!

dedi ise de, ısrarım karşısında nihayet yumuşadı. Beraberce kahveden kalktık. Kahve

paralarını o verdi ve cami civarındaki bir aşçıya giderek karnımızı doyurduk.

Yemek esnasında zaman zaman bahis, aynı mevzua intikal etti (söz, aynı konuya geçti) ve bana çok ehemmiyetli malûmat (önemli bilgiler) verdi. Yatsı namazından sonra, birbirimizden ayrıldık.

CEPHANELERİ UÇURABİLİR MİYDİM ?

Şimdi benim fikrimi bambaşka bir mevzu işgal (konu meşgul) ediyordu.

Kendi kendime:

- Acaba bu cepaneleri havaya uçurabilir miyim?

diye düşünüyordum. Vakıa (Gerçi) benden böyle bir hizmet istenmiyordu. Sadece bunların muhtevalarını öğrenmem ve bunu İzmir'deki bir adrese bildirmem talep ediliyordu. Fakat ben, aynı zamanda bunları havaya uçurmanın bir yolunu bulacak olursam, az mı şerefli bir iş görmüş olacaktım?

Bu vagonlar dolusu obüsler, fişekler ve el bombaları bize karşı kullanılacak değil miydi? Bunlar, vatanın harîm-i namusuna (kutsal namusuna) biraz daha sokulmak yolunda kullanılmayacak mıydı? Kim bilir hangi temiz vatan çocukları, bu vagonlar dolusu kurşun ve obüse göğüslerini siper edeceklerdi? Herhalde onları yok etmenin bir yolunu bulacak olursam, sevgili vatanıma büyük bir hizmette bulunacaktım.

Kumpanya memurunun bana verdiği malûmat çok kıymetli idi. Gece yarısından sonra, cephane dolu bu yedi vagonu sadece iki neferin beklediğini, söylemişti.

CEPHANELERE YAKLAŞIRKEN !..

Cephane vagonlarını keşfettikten sonra, fitilleri icabeden (gerekli) yerlere yerleştirmiştim.

Cephane (silah ve mermi) yüklü vagonları bekleyen Yunan askerlerinin biri en önde, diğeri ise en arkada imiş. Vagonların istasyon dışında durması da iyi bir tesadüftü. Böylece, sabaha karşı karanlıkta oraya yaklaşmak, pek de imkânsız bir şey değildi.

Artık yerimde duramıyordum. Hemen kendi kendime bir plân yaptım ve doğruca bir attar dükkanına giderek, iki üç tane çakmak fitili aldım. Bunu cebime yerleştirdikten sonra, hanları dolaşmaya ve bir at aramaya başladım.

Eğer bu işi yapabilirsem, daha evvelden şehirden ayrılmak işini de halletmeliydim. Çünkü, cepaneler havaya uçar uçmaz, Yunanlılar'ın derhal kasabayı saracakları ve tahkikat sona ermeden hiç kimseyi bırakmayacakları meydanda idi. Bu arada, ben de ele geçebilirdim.

Ancak gece yarısına doğru, beni Alaşehir'e götürmeğe razı olan bir at sahibi buldum. Adam benden çok para istedi. Niçin trenle gitmek istemediğimi de sordu.

Bahanemi zaten hazırlamıştım:

- Trende seyahat vesikası soruyorlar. Olmayanı da ilk istasyonda atıyorlar. Halbuki benim, yarın akşam mutlaka Alaşehir'de bulunmam lâzım!
dedim.

Seyahat vesikası meselesi esasen herkesçe malûmdu. Adamcağız:

- Şimdi anladım, hakkın var!

dedi.

Böylece ben bir ata, o da bir merkebe râkip olarak (binerek) hareket ettik.

Ben:

- Evvelâ istasyona uğrayalım. Orada ufak bir işim var!

dedim.

İstasyona varınca da, beni yarım saat kadar beklemesini söyledim ve ellerim cebimde

olarak yavaş yavaş istasyona girdim. Oradan karşı tarafa geçtim ve cepbane vagonlarının bulunduğu kördüğünü öğrendiğim kördüğüne doğru ilerledim.

Ortalık tam bir sessizlik içinde idi. On dakika kadar süren bir yürüyüşten sonra karanlıkta uzaktan vagonların gölgesi belirdi.

İşte, cepbane vagonları bunlar olmalıydı. Kalbim âdeta yerinden kopacakmış gibi çarpıyordu. Hemen oturduğum yere çöktüm ve dinlemeğe başladım. Hiçbir ses duymayınca, bu sefer vagonların tam ortasına doğru sürüne sürüne yaklaşmağa başladım. Şimdi artık vagonları daha iyi görüyordum. Yalnız bunların sayısı yedi değil, dokuzdu. Yoksa aradığım vagonlar bunlar değil miydi? Başka bir yere mi gelmiştim.? Halbuki kumpanya memurunun tarifi, tamamiyle bu yere uyuyordu.

Beş dakika sonra ise, artık vagonlarla aramda yirmi adımlık bir mesafe kalmıştı. Buradan, nöbetçilerden biri de görünüyordu. En ön taraftaki vagonun basamaklarına oturmuş, ayaklarını sallandırmıştı. Tüfeği de, ayaklarının arasından yere kadar uzanıyordu.

Biraz dikkat edince, vagonların en ön ve en arkasındakilerin boş olduğunu anladım. Demek oluyor ki bu vagonlar, emniyet için, mahsustan cepbane vagonlarının iki tarafına yerleştirilmişti.

Artık, hiçbir şüphem kalmamıştı. Yine yerde sürünerekten vagonların tam ortasındakine doğru yaklaştım. Bunlar, kapalı askerî cepbane vagonları idi. Ve cepbane sandıkları, samanlar arasına yerleştirilmiş olacaktı ki, vagonların aralıklarından yer yer samanlar görünüyordu.

Nihayet, soğuk raylar elime değdi ve âdeta avuçlarımı yaktı. Bir dakika sonra ise, artık vagonun altında idim. Heyecanım son haddine yükselmiş bulunuyordu.

MÜTHİŞ İNFİLÂK (PATLAMA) !...

Bir dakika kadar bekledikten sonra, elimle vagonun altını yoklamağa başladım. Ve nihayet bir aralık buldum. Buradan dışarıya samanlar sarkıyordu. Hemen cebimden uzun çakmak fitillerini çıkararak soktum. İyice yerleştirdim.

Sonra da fitilin diğer ucunu ateşledim. Tahmin ettiğime göre, ateş yirmi dakika ile yarım saat arasında samanlara sirayet edecekti. Artık büyük bir aksilik olmazsa, cephanelerin ateş alması pek ziyade muhtemeldi.

Ondan sonra da yılan gibi sürünerekten geri çekildim. On dakika sonra ise, istasyona varmış ve ata atlayarak, Alaşehir yolunu tutmuş bulunuyordum.

Bereket versin ki, vakit geceydi. Yoksa rehberim, hissettiğim heyecanı yüzümden pek kolay anlayabilirdi. Yine bu heyecanımı belli etmemek için suallerine cevap vermiyorum, susmayı tercih ediyordum.

Şimdi beni işgal eden biricik mesele, neticenin ne şekilde tecelli edeceği idi. Acaba fitil vazifesini yapacak ve yolda sarsılmasını diye cephane sandıklarının etrafına yerleştirilen samanları tutuşturacak ve cephaneler havaya uçacak mıydı?

Yoksa bir aksilikle fitil sönecek, yahut da son dakikada mesele meydana çıkacak, ateş görülecek miydi?

Salihli'den ayrıldıktan 20 dakika sonra, semâyi (gökyüzünü) kızıl bir alev dalgası kaplamıştı !..

Atımı o kadar hızlı sürüyordum ki, beni oldukça yürük olan merkebiyle takibe çalışan rehberim geride kalıyor ve ikide bir:

- Çok hızlı gidiyoruz Bey, böyle gidersek hayvanlar yorulacak, sizi takip edemiyorum!

diye sesleniyordu.

Belki de adamcağız, yoksa atını kaçırmak mı istiyorum diye şüphe ediyordu. Zaten benden, atını kiraladığım zaman da şüphe etmişti. Adamın büsbütün kuşkulması, hiç de doğru olmayacaktı.

O seslendikçe atı yavaşlatıyor ve bana yetişmesi için bekliyordum.

Şimdi şehirden çoktan çıkmıştık. Bana pek uzun bir zaman geçti gibi geliyordu. Halbuki, ancak yirmi dakika geçmiş bulunduğunu öğrenince, şaştım.

Yol ârızasız ve düz olduğundan, pek rahat ve süratle yol alıyorduk. Bu yüzden müsterih (rahat) idim. Artık infilak olsa bile, ele geçmemize imkân yoktu.

Ben ata atlar atlamaz ve kasabadan çıkar çıkmaz, heyecanımın sona ereceğini zannediyordum. Halbuki, heyecanım hâlâ devam ediyordu.

Yine bana, saatler kadar uzun gelen bir zaman geçti. Yavaş yavaş endişeye düşmeğe başlamıştım. Herhalde bir aksilik olacak ve ateş sönmüş bulunacaktı. Yoksa, fitilin şimdiye kadar çoktan samanları ve cephaneyi ateşlemesi lâzım gelirdi. İnfilâkın da çoktan vuku bulması icap ederdi. Demek oluyor ki, bu işi başaramamıştım.

Beni şimdiki hâlde teselli eden biricik hâdise, hiç olmazsa bunların miktarı ve nereye sevkedileceği hakkında bir malûmata sahip olmuş bulunmamdı. Esasen, benden sadece bu malûmat istenmişti.

İşte ben tam bunları düşünürken, uzaktan müthiş infilâk duyuldu. Şehirden adam akıllı uzaklaşmış olduğumuz hâlde, alttaki at ürkerek şahlandı. Az kalsın beni, üstünden atıyordu.

Demek, istediğim olmuştu. Çünkü bu infilâk, ancak vagonların havaya uçmuş olmasını ispat ederdi. Rehberim:

- Ne oldu bey?

diye, merakla sordu.

Ben, sonsuz sevincimi gizlemeğe çalışarak:

- Kim bilir?

dedim.

- Galiba bir bomba patladı.

- Hiçbir bomba bu kadar ses verir mi?

- Gece olduğu için öyle aksetti. Biz yolumuza devam edelim.

O, donmuş, gözlerini Salihli'den ayırmıyordu:

- Bakın ne kadar büyük bir kızılık var?

- Belki de bir yangındır, geceleri ışıklar çok kuvvetli görünür.

- Şehire dönelim mi Bey?

- Neden o? Nereden çıkarıyorsun?

- Benim Salihli'de evim, çocuklarım var.. Vazgeçtim parandan.. Ben geri döneceğim!

- Ben dönmem! Acele işim olmasa, sana dünya kadar para verir miydim? Sen istersen dön, ben gideceğim!

Bu kat'î (kesin, kararlı) sözlerim karşısında adam, yine sızlanmağa başladı. Benimle başedebileceğini bilse, belki de döğüşmek zorunda kalacaktık.

Ben daha fazla konuşmadan atı mahmuzladım ve ileriye doğru atıldım. O da, küfür ede ede beni takip etmeğe koyuldu. Aramızda elli adım kadar olan mesafeyi muhafaza ediyordum.

Bu suretle hem onu, altındaki merkebin takati derecesindeki süratle beni takip etmeğe mecbur ediyordum, hem de durmadan savurduğu küfürleri hiç olmazsa duymamış oluyordum.

Bir saat kadar sonra ise, kızılık kayboldu Vagonların bulunduğu yer kasabadan bir hayli uzakta olduğundan, ateş bir yere sirayet etmemiş olacaktı.

Bunu, adama söyledim. Kendisine daha da fazla para vereceğimi ilâve ettim.

Biraz rahatladı. Ancak öğleye doğru Salihli'ye oldukça yakın bir köyde başka bir at bulabileceğimi söyleyerek, kendisinin oradan geri döneceğini kat'î (kesin) bir ifade ile beyan etti (dile getirdi).

Ben de bunu kabul ettim. Adamcağızın tabîî, hakkı da vardı. Bunu da teslim ediyordum. Fakat bu anda, her şeyin fevkinde (üstünde) olarak memleketi düşünmek lâzımdı. Memleketin selâmeti (kurtuluşu, huzuru) ise; hepimizin selâmetinden daha mühim değil miydi?

Sabahleyin, ufak bir köyde bir saat kadar mola verdik. Hayvanları biraz dinlendirdik. Birer kahve içtik. Sonra da yolumuza devam ettik Öğleye doğru ise, başka bir at bulacağım köye gelmiş bulunuyorduk.

Zahmet çekmeden bir at buldum ve yoluma bu şekilde devam ederek, sağ salim akşam üstü Alaşehir'e vâsıl oldum (ulaştım).

Tabîî, ilk işim telgrafhaneye koşmak oldu, bana verilen adrese:

'Bütün meyveler harap oldu ve işe yaramaz hâle geldi!'

diye bir telgraf çektim.. Bundan sonra da, artık benim çok tehlikeli bir hâle gelmiş bulunan bu mıntıkadan uzaklaşmak, bir an evvel Kula'ya gitmek üzere başka bir hayvan aramağa koyuldum.

Çarşıda, bizim Midilli'li Mustafa Efendi'ye yine rast gelmeyeyim mi? Yanıma yaklaştı:

- Nerede idin, seni hiçbir handa bulamadım, dedi. Adetâ merak ettim.

- Bir ahbabın evinde kaldım.

diye cevap verdim.

- Haberin var mı Salihli'den?

Bu soru, yine beni derin bir endişeye düşürdü. Mustafa Efendi, bana ilk ağızda neden bu soruyu sormuştu? Beni, Salihli'de neden aramıştı?

- Ne olmuş?

diye sordum.

- Duymadın demek? Sabahleyin telgraf geldi. İstasyondaki cephaneye vagonları uçmuş!

- Ya! Öyle mi! Nereden duyacağım?

- Burada herkesin ağzında... Acaba bizimkilerin işi mi?

- Bizimkilerden maksadın ne?

Sesini büsbütün yavaşlattı:

- Yani, Kuva-yı Milliye'ye mensup bir arkadaş mı yaptı bu işi, diyorum.

Soğukkanlılığımı muhafaza ettim:

- Ne bileyim? Belki de bir kazadır!
- Arkadaşların da ekserisi aynı fikirde.. Fakat bana kalırsa, bu bizimkilerin bir marifetidir. Ne olursa olsun, arkadaşlar bayram yapıyorlar. (...)

*